

TC
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN SPORCU ÖĞRENCİLER
ÜZERİNDEKİ DUYGUSAL İSTİSMAR DAVRANIŞLARININ BAZI
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Fatma SOYSÜREN YAŞAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Manolya AKIN

MERSİN- 2009

TC
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN SPORCU ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEKİ
DUYGUSAL İSTİSMAR DAVRANIŞLARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

Fatma SOYSÜREN YAŞAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç.Dr. Manolya AKIN

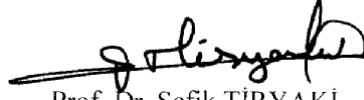
Tez No:.....

MERSİN- 2009

Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Çerçevesinde yürütülmüş olan “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Sporcu Öğrenciler Üzerindeki Duygusal İstismar Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışma, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

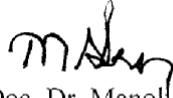
Tez Savunma Tarihi: 19/06/2009

Prof. Dr. Şefik TIRYAKI

Mersin Üniversitesi

Jüri Başkanı

Yrd. Doç. Dr. Manolya AKIN

Mersin Üniversitesi

Jüri Üyesi

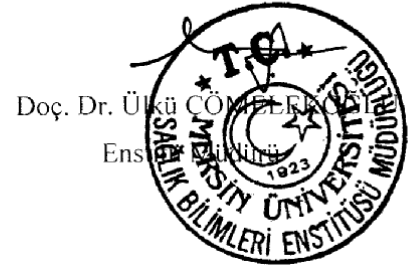

Yrd. Doç. Dr. Bülent GÜNDÜZ

Mersin Üniversitesi

Jüri Üyesi

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunun 07.07.2009 tarih ve 2009/248 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

TEŞEKKÜR

Çok uzun bir süreci kapsayan çalışmam boyunca; çalışmaya görüş ve bilgileriyle destek olan değerli hocam Prof. Dr. Şefik Tiryaki'ye, görüş, zaman ve bilgisiyle çalışmaya destek olan ve önerileri ile beni yönlendiren değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mehmet ŞAHİN 'e, danışmanım Yrd. Doç. Dr. Manolya AKIN'a, yüksek lisans öğrencisi olduğum günden beri emeğini ve desteğini benden esirgemeyen sevgili eşim Kubilay YAŞAR'a, bu çalışmayla beraber zamanını çaldığım ve gülüşü hiç eksik olmayan kızım İlya Doğa'ya ve daha dünyaya gelmeden benimle bu stresi yaşayan kızım Asmin Helin'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Fatma SOYSÜREN YAŞAR

Haziran 2009, MERSİN

İÇİNDEKİLER	Sayfa
	No
KABUL VE ONAY SAYFASI	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ÇİZELGELER DİZİNİ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Araştırmanın Alt Problemleri.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
2. GENEL BİLGİLER	6
2.1. Beden Eğitimi ve Spor	6
2.2. İstismar.....	7
2.2.1 İstismarın Öğrenilmesi.....	8
2.2.2 İstismarın Türleri.....	8
2.2.2.1. Çocuk İstismarı.....	9
2.2.2.1.1. Fiziksel İstismar.....	11
2.2.2.1.2. Cinsel İstismar.....	12
2.2.2.1.3. Duygusal İstismar.....	13
2.2.2.1.3.1. Reddetme.....	15
2.2.2.1.3.2. Aşagılama.....	16
2.2.2.1.3.3. Şuça Yönelme.....	17
2.2.2.1.3.4. İzole Etme.....	17
2.2.3. Çocuklarını İstismar Eden Anne-Baba Özellikleri.....	18
2.2.4. Sporda Duygusal Anlamda Çocuk İstismarı.....	19
3. GEREÇ VE YÖNTEM	25
3.1. Araştırmanın Modeli.....	25
3.2. Evren ve Örneklemi.....	25
3.3. Araştırma Grubu.....	25

3.4. Veri Toplama Aracı.....	25
3.5. Verilerin Analizi.....	26
4. BULGULAR.....	27
5. TARTIŞMA	41
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	47
7. KAYNAKLAR.....	50
EKLER	
EK-1 Anket.....	54
ÖZGEÇMİŞ	58

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Çizelge 4.1.	Öğrencilerin İlköğretim Döneminde Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından Duygusal İstismara Uğrayıp Uğramamaları İle Cinsiyetleri Arasındaki Farkın Dağılımı.....	27
Çizelge 4.2.	Öğrencilerin İlköğretim Döneminde Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından İlk Kez Ne Zaman Duygusal İstismara Uğramalarının Öğrenci Cinsiyetine Göre Dağılımı.....	28
Çizelge 4.3.	Öğrencilerin İlköğretim Döneminde Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından Duygusal İstismara Uğrayıp Uğramamaları İle Yaptıkları Spor Branşı Arasındaki İlişkinin Dağılımı.....	29
Çizelge 4.4.	Öğrencilerin İlköğretim Döneminde Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından Duygusal İstismara Uğrayıp Uğramamaları İle Öğretmenin Cinsiyeti Arasındaki İlişkinin Dağılımı	30
Çizelge 4.5.	Öğrencilerin İlköğretim Döneminde Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından Duygusal İstismara Uğrayıp Uğramamaları İle Öğretmenin Medeni Durumu Arasındaki İlişkinin Dağılımı.....	31
Çizelge 4.6.	Öğrencilerin, Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından Duygusal İstismara Uğrayıp Uğramamaları İle Öğretmenlerinin Yaş Değişkenine Göre Dağılımı:.....	32
Çizelge 4.7.	Öğrencilere, Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından Uygulanan Duygusal İstismar Davranışlarının Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Dağılımı:.....	33
Çizelge 4.8.	Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Cinsiyetleri İle Duygusal İstismar Davranışlarının Karşılaştırılması:.....	34
Çizelge 4.9.	Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Meden Durumları İle Duygusal İstismar Davranışlarının Karşılaştırılması	35
Çizelge 4.10.	Öğrencilerin, Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından Duygusal İstismara Uğrama Nedenlerinin, Öğrenci Cinsiyetine Göre Dağılımı:.....	36
Çizelge 4.11.	Duygusal İstismara Uğrayan Öğrencilerin, Beden Eğitimi Öğretmenlerine Gösterdiği Tepkinin, Öğrenci Cinsiyetine Göre Dağılımı:.....	37
Çizelge 4.12.	Duygusal İstismarın Öğrenci Davranışlarına Etkisinin Öğrenci Cinsiyetine Göre Dağılımı:.....	38
Çizelge 4.13.	Öğrencilerin, Herhangi Bir Sorun Karşısında Duygusal İstismarda Bulunup Bulunmama Durumunun; Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı:.....	39
Çizelge 4.14.	Öğrencilerin, Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından Duygusal İstismara Uğrayıp Uğramamaları İle Öğrencilerin Duygusal İstismarda Bulunup Bulunmamaları Arasındaki Dağılım:.....	40

ÖZET

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Sporcu Öğrenciler Üzerindeki Duygusal İstismar Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Bu araştırma, beden eğitimi öğretmenlerinin, sporcu öğrenciler üzerinde duygusal istismara başvurup başvurmadıklarını, eğer başvuruyorsa bunun türünü, şeklini ve düzeyini; cinsiyet, medeni durum ve yaş değişkenleri açısından araştırmak ve bu durumu ortadan kaldırmak için öneriler geliştirmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu, 2007–2008 Eğitim öğretim yılında Mersin il merkezinde, milli eğitim müdürlüğünün düzenlediği okullar arası müsabakalarda dereceye giren liseli sporculardan 104'ü kız, 131'i erkek olmak üzere toplam 235 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen 21 maddelik bir anket formu ile, araştırmacı tarafından öğrencilerin okullarına gidilerek uygulanmıştır. Verilerin istatistiksel çözümlenmesinde yüzde ve frekans dağılımları ve gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığına ilişkin "ki-kare" testinden yararlanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, sporcuların % 56,6'sı beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara uğramaktadır. Erkek sporcular, kız sporculara oranla beden eğitimi öğretmenleri tarafından, daha fazla duygusal istismara uğramaktadır. Ayrıca, en fazla "Ders düzenini bozucu davranışlarda bulunma" nedeniyle sporculara duygusal istismar uyguladığı tespit edilmiştir. Sporcuların, beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara uğradıktan sonra "Davranışlarım da hiçbir değişiklik olmadı" cevabını verdiklerini, erkek ve kız sporcuların herhangi bir sorun karşısında kendilerinin de çözüm olarak "duygusal istismar uygulama" eğiliminde oldukları saptanmıştır.

Beden eğitimi öğretmenlerinin, sporcularına uyguladıkları duygusal istismar açısından medeni durum ve cinsiyet değişkenlerine göre aralarında anlamlı bir fark

bulunurken, yaş değişkenlerine göre ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Beden Eğitimi Öğretmeni, Çocuk İstismarı, Duygusal İstismar

ABSTRACT

Examination of Emotional Abuse Behaviors of Physical Education Teachers on Sports Students in terms of Some Variables

This study has been done with intent to research whether physical education teachers resort to emotional abuse on sportsmen/sportswomen; if they resort to; to research its type, form and level in terms of sex, marital status and age variables and it has been done with intent to develop recommendations for removal of this situation.

Study group of research includes total 235 students incl. 131 male and 104 female from high-school sportsman/sportswoman who has been placed in interscholastic competition that Directorate of National Education arranged at Mersin City Centre at 2007-2008 academic year. Data has been applied by going to student's schools by researcher with questionnaire form of 21 questions. Chi-square test has been applied in statistical analysis of date for a matter that if there is significant difference among groups, and percentage and frequency distribution. Significance level is considered as .05 in study.

Consequently, 56.6% of sportsman/sportswoman are resorted to emotional abuse by physical education teachers. Sportsmen are resorted to more emotional abuse than sportswomen. Moreover it is detected that teachers mostly resort to emotional abuse to sportsmen/sportswomen due to "acting behavior that disrupts order of course". After sportsmen/sportswomen have been resorted to emotional abuse by their physical education teachers, it is determined that sportsmen/sportswomen answer "there is no change in my behaviors" and sportsmen and sportswomen are in tendency to "apply emotional abuse" as a solution against any problem.

It is found that there is no significance difference as to age variables statistically; whereas there is significant difference among sportsmen/sportswomen as to marital

status and sex variables in terms of emotional abuse that is applied to sportsmen/sportswomen by their physical education teachers.

Keywords: Physical Education Teachers, Child Abuse, Emotional Abuse

1.GİRİŞ

“Bir eylem, o eylemi gerçekleştirenin niyetine göre değil, çocuk üzerinde yarattığı etkiye göre istismar teşkil eder” (1).

Çocuk istismarı, anne, baba ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür (2). Diğer taraftan, duygusal istismar, çevredeki yetişkinler tarafından gerçekleştirilen, çocuğun kişiliğini zedeleyici, duygusal gelişimini engelleyici eylemler ya da eylemsizlikler olarak tanımlanır. Fiziksel ve cinsel istismar türlerinin çoğunda duygusal istismar yer almaktadır. Duygusal istismar çocuk ve ergenlerin yaşadığı en sık görülen istismar tipi olduğu söylenebilir. Duygusal istismar, fiziksel olmayan ancak çok ağır olan cezalar ya da tehditleri içerir (3).

Spor etkinlikleri, çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama eğlence etkinliklerinde bulunma ve kültürel etkinliklerde bulunma hakkı çerçevesinde düzenlenmiştir. Bu bilgiler ışığında, sporda çocuğun istismarı, özellikle temelinde rekabet, ödül alma, bedeni zorlayan hareketleri ve yoğun eğitimi içeren futbol, basketbol, voleybol, hentbol, atletizm, gibi sporlarda söz konusu olmaktadır (4). Bu gibi davranışlar hemen ya da sonuçta çocuğun davranışı anlama, etki, sosyal ve psikolojik fonksiyonlarını zarara uğratar. Bu çalışma bunu karşılayan bir tanım olarak kabul eder ve antrenör, anne-baba figürü olarak yer değiştirir.

İngiltere’de Garbarino’nun yaptığı bir çalışma, bu alandaki geniş çalışmalarını duygusal istismarın kanıtı olarak sekiz anahtar davranışı tanımlamıştır. Bu davranışlar; aşağılama, dalga geçme, bağırma, günah keçisi olma, reddetme, tecrit etme, tehdit etme ve göz ardı etmedir. Şimdiye kadar aile ortamında duygusal istismarı ortaya çıkarmak için bu davranışları içeren araştırmalar görülmüştür.

Ayrıca, dünya çapında bir oyuncu yetiştirme hususunda koçun rolünü anlamak ve sporda mükemmeli başarmak için ne gerektiğini anlamaya ihtiyaç vardır. Spor eğitimi çoğu zaman uzun, sıkıcı ve tekrar eden bir süreçtir. Bu iş sporcuların, psikolojik ve fiziksel olarak kendilerini en üst dereceye odaklamalarını gerektirir. Spor, onların hayatlarını yönetir ve onları çok sık, sosyal olarak izole eder. Eğer seçkin bir çocuk

sporcu, haftanın 6 günü günde birkaç saat çalışırsa; okul, yemek yeme ve uyuma haricinde herhangi başka bir şey yapmak için çok az zamanı kalacaktır (6).

Antrenör aynı zamanda sporcu üzerinde kendi kariyer ilerlemesi ile doğrudan ilişkili olan kişisel yatırımı da gerçekleştirmektedir (7).

Bu çalışma, özellikle antrenörlerin uyguladıkları duygusal istismarın çeşitli boyutları araştırılarak, sporcu çocuklar üzerinde yarattığı olumsuzlukların (psikolojik, sosyal ve duygusal davranışlar) bir kere daha düşünülmesini sağlayacaktır.

Bu araştırmadaki sonuçlar ile sporcuların bu davranışlarının izole edilmiş olaylar olamayacağı, fakat antrenörlüğün kabul görmüş şiddet faaliyetleri varsayımının olduğu ortaya çıkarılarak, problemin genişliği araştırılacaktır.

- 1- Antrenörler, sporcularını duygusal istismara maruz bırakmaktadırlar.
- 2- Duygusal istismara maruz kalan çocuklarda birçok duygusal, davranışsal, gelişimsel ve sosyal bozukluklar ortaya çıkmaktadır.
- 3- Yine bu çocuklarda dışa vurum ve içe atım sorunları, sosyal ilişkilerde bozukluk, kendine güvende azalma, intihar davranışı ve birçok başka psikiyatrik bozukluk görülebilmektedir. Bu tür istismar, kişilik bozuklukları için de bir risk etmenidir.

Bu kadar olumsuz sonuçları olan duygusal istismar uygulamasının, dünyanın birçok ülkesinde uzun yıllardır yasaklanmasına rağmen, okullarda öğretmenler tarafından bir disiplin sağlama amacı olarak benimsendiği anlaşılmaktadır. Demokratikleşme çabaları ile değişen eğitim politikalarının, okullarda duygusal istismar uygulamalarına son veremediği görülmektedir (8).

“Geleceğin toplumunu oluşturacak bireylerin davranışlarının niteliği, öğretmenin davranışları ile doğrudan ilişkilidir. Öğrencilerin, öğretmenin verdiği bilgilerin yanı sıra gösterdiği tutum ve davranışlardan da etkilendiği yapılan araştırmalarla belirlenmiştir. Konuya bu açıdan bakıldığında, öğretmenlerin disiplin sağlama davranışlarının, geleceğin yetişkinlerinin davranışlarının bir göstergesi olabileceği söylenebilir. Öğretmenin disiplin sağlama yaklaşımları, geleceğin toplumunu oluşturacak bireylerin demokratik davranışlar geliştirmesinde çok önemli bir fonksiyona sahiptir”(8).

Ülkemizde çocukların tamamına yakını spor ile beden eğitimi derslerinde tanışmaktadır. Çocuklar, beden eğitimi derslerinde sporun gerçek hedefi olan paylaşma,

özgüvende gelişme, sorumluluk alma, hırsların kontrolü ve sporda fair-play'e hizmet edecektir (9).

Öğrencilere sporu sevdirmeye konusunda beden eğitimi öğretmenlerinin tutum ve davranışları önemlidir. Bu dönemde öğretmenlerin göstereceği duygusal istismar tutumları, çocukların beden eğitimi dersi ve spordan kaçmalarına, uzaklaşmalarına neden olacaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, ilk ve ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi öğretmenleri tarafından sporcularına uygulanan duygusal istismarın varlığını, türünü, şeklini ve düzeyini belirlemek ve bu durumu ortadan kaldırmak için çözüm önerileri geliştirmektir.

İlköğretim dönemindeki öğrencilerin sorulan soruları algılayamayacağı, sorulara cevap verirken tereddütle ve rahat cevap veremeyecekleri düşünülerek sorular lise dönemindeki sporcu öğrencilere geçmişe yönelik sorulmuştur.

Çalışmamızda, bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1.2. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Beden eğitimi öğretmenlerinin, duygusal istismar uygulama durumu, öğrencilerin cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Beden eğitimi öğretmenleri, öğrencilerine ilk kez hangi sınıf da duygusal istismar uygulamaktadır?
3. Beden eğitimi öğretmenlerinin duygusal istismar uygulama durumu ile öğrencilerin spor branşları arasında fark var mıdır?
4. Beden eğitimi öğretmenlerinin duygusal istismar uygulama durumu, öğretmenlerin cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Beden eğitimi öğretmenlerinin, duygusal istismar uygulama durumu, öğretmenlerin medeni durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
6. Beden eğitimi öğretmenlerinin, duygusal istismar uygulama durumu, öğretmenlerin yaşı açısından değişmekte midir?
7. Beden eğitimi öğretmenlerinin uyguladıkları duygusal istismar davranışları, öğrencilerin cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

8. Beden eğitimi öğretmenlerinin uyguladıkları duygusal istismar davranışları, öğretmenlerin cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
9. Beden eğitimi öğretmenlerinin uyguladıkları duygusal istismar davranışları, öğretmenlerin medeni durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
10. Beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara uğrama nedenleri, öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
11. Duygusal istismara uğrayan sporcuların beden eğitimi öğretmenlerine gösterdiği tepkiler sporcu cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
12. Duygusal istismarın öğrenci davranışlarına etkisi, öğrencilerin cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
13. Öğrencilerin herhangi bir sorun karşısında duygusal istismarda bulunup bulunmama durumu, öğrencilerin cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?
14. Öğrencilerin, beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara uğrayıp uğramamaları ile öğrencilerin duygusal istismarda bulunup bulunmamaları arasında fark var mıdır?

I.3. Araştırmanın Önemi

Ülkemizde eğitim sisteminde beden eğitimi dersleri amacının, kişisel ve sosyal olarak gelişmiş bir öğrenci veya sporcu modeli yaratmaktan çok, akademik anlamda başarılı bir öğrenci tipi ortaya koymaya yönelik olduğu bilinmektedir. Yine beden eğitimi öğretmenlerinden beklenen de, öğrencileri ve sporcuları önceden belirlenmiş olan başarı standardına ulaştırmaktır.

Fakat bu amaçlara ulaşmaya çalışırken, beden eğitimi öğretmenleri gerek derslerinde, gerek antrenmanlarda etkinliklerini sürdürürken öğrencilerin bazı olumsuz davranışları ile karşılaşmakta ve öğrencileri aşağılayarak, azarlayarak, eleştirerek, tehdit ederek, hakaret ederek, küfür ederek disiplini sağlamaya çalışmaktadır.

Bu olumsuz uygulamalar, bütün çevrelerce bilinmesine rağmen, pek gündemde değildir. Bu alanda yapılan az sayıda araştırma dışında, bu büyük sorunu ortaya koyucu bilimsel araştırma bulunmamaktadır. Bu çalışmada, beden eğitimi öğretmenlerinin, olumsuz davranışlar karşısında öğrencilerine ve sporcularına duygusal istismar uygulayıp uygulamadığı, uyguluyorsa bunun çeşitli değişkenler açısından düzeyi hakkında, karşılaştırmalardan da yararlanılarak bilgi verecektir.

Ayrıca elde edilen bulgular; beden eğitimi ve antrenör yetiştiren eğitim kurumlarına, Milli Eğitim Bakanlığına ve bu konuda yapılacak olan araştırmalara rehberlik yapması açısından önem taşımaktadır.

I.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2007–2008 eğitim öğretim yılında, Mersin il merkezindeki Milli eğitim müdürlüğünün düzenlediği okullar arası voleybol, basketbol, atletizm, hentbol, futbol müsabakalarında dereceye giren, liseye devam eden sporculardan 104’ü kız, 131’i erkek olmak üzere toplam 235 öğrenci ile sınırlandırılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Beden Eğitimi ve Spor

Hareket insanın en temel ihtiyacıdır. İhtiyacımız olan fiziksel etkinlikler, fiziksel uygunluğumuza katkıda bulunur. Bu nedenle bireyin bedensel gelişimini sürdürmesinde, fiziksel yeterliliğini artırmada, psikomotor becerilerinin gelişmesinde ve tüm bunları hayata geçirmede beden eğitiminin yeri önemlidir. Beden eğitiminin kişinin toplumsal yaşama uyum sağlamasında, kendini ifade etmede, paylaşımında en önemlisi demokratik yaşamın devamlılığında çok önemli katkıları vardır.

Bunun yanında, beden eğitimi duyguların kontrol edilmesine katkıda bulunur. Oyun; çocuğun ruhsal gelişiminde ve kişilik kazanmasında, sevgiden sonraki en önemli ikinci ruhsal besindir. Duyguların en iyi gözlenebildiği alan olan oyun, bireyler arasındaki etkileşimi artırır. Bu sayede duyguların boşalımı ve kontrolü sağlanır (10). Kendini kontrol edebilen bireyler toplumda daha dengeli olmalarının yanında kendisiyle ve başkaları ile daha barışık yaşarlar. Ayrıca, bireylerin boş zaman etkinliklerinde ve sağlıklı bir yaşamın devamlılığında vazgeçilmez katkılar sunar.

Bununla beraber, beden eğitimi; bireyin beden sağlığını, ruh sağlığını, beden becerilerini geliştirmeye yönelik, gerektiğinde çevresel koşullara ve katılımcıların özelliklerine göre değiştirilebilen esnek kurallara dayalı, oyuna, cimmnastiğe, spora dönük alıştırmaya ve çalışmaların tümünü kapsayan geniş tabanlı bir etkinliktir (11).

Spor ise; beden eğitimi faaliyetlerini özelleştirerek çeşitli branşlarda somutlaşmış, üst düzeyde yapıldığında fizyolojik, psikolojik, estetik, teknik özellikleri gerekli kılan yarışmaya dayalı ve katı kurallarla çevrili bir etkinliktir. Görünürdeki en çarpıcı amacı; (beden eğitimi ile birlikte taşıdığı eş amaçlar dışında) yarışmak ve kazanmaktır (10,11).

Tanımlarından da anlaşılacağı üzere beden eğitimi ve spor ayrılmaz bir bütündür. Milli eğitim sisteminde, beden eğitimi dersi programı ilköğretimin bir, iki ve üçüncü sınıflarında ağırlıklı olarak temel hareket eğitimi olarak, dördü ve beşinci sınıflarda temel hareket ve becerilerin yanında spor dalları hakkında genel bilgi ve bazı temel hareketleri verilmekte, altı, yedi ve sekizinci sınıflarda ise seçmeli spor etkinlikleri dersinin seçilmesiyle ağırlıklı olarak spor dalları öğretilmektedir (12,13).

Milli Eğitim Temel Kanunu ve Türk Milli Eğitiminin temel amaçları doğrultusunda; öğrencilerin gelişim özellikleri de göz önünde tutularak, onların kişisel

ve toplumsal yönden sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik geliştirmeleri, yapıcı, yaratıcı ve üretken, milli kültür değerlerini ve demokratik hayatın temel ilkelerini benimsemiş fertler olarak yetiştirilmeleri, beden eğitiminin genel amacıdır (14).

Beden eğitimi ve spor etkinlikleri derslerinin en önemli hedefi öğrencilerde hareketi ve sporu yaşam biçimi haline dönüştürmektir. Genel eğitimin tamamlayıcısı olan beden eğitiminin amaçlarına ulaşmasında en önemli faktör beden eğitimi öğretmeni olmakla birlikte, yönetici davranışları, tesis araç-gereç durumu, öğrenci, öğrenci aileleri ve toplumun spora bakış açıları da amaca ulaşmada çok etkilidir. Bu nedenle beden eğitimi öğretmenini daha yakından tanımak gerekmektedir.

Çağdaş literatüre göre bir öğretmende bulunması gereken üç genel özellik vardır. Bunlar; alan bilgisi, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisidir. Bu özelliklere sahip olan öğretmen, idealize edilmiş öğretmen davranış gruplandırılmalarının birçoğunda ortak olan sevgi, saygı, hoşgörü, iş birliği gibi özelliklere sahip olduğu zaman öğrencileri ile daha etkin bir iletişime geçebilir (15).

Beden eğitimi öğretmenleri de her öğretmen gibi bu özelliklere sahip olmak zorundadır. Diğer öğretmenlerden farklı olarak yetenek dersi verdikleri için alan bilgisinde yeterli olmalıdırlar. Birçok spor branşını bilmek, uygulamak ve uygulattırmak zorunda kalabilmektedirler.

2.2. İstismar

İstismar, Türkçe'ye Arapça'dan geçen ve sözlük anlamı olarak iyi niyeti kötüye kullanma, sömürme anlamına gelen bir sözcüktür (16). Ayrıca; istismar etmek, bir kişinin ya da kişilerin iyi niyetini kötüye kullanarak yararlanmak, bir düşünceyi kötüye kullanarak zarar vermeyi hedeflemek, karşısındakinin kendi rızası olmadan ve iradesini dikkate almadan sömürmek gibi anlamları içerir. İstismarlar her toplumda, her kurumda ve her koşulda mümkündür. Ahlâk kurallarına ters ve çoğunlukla da yasadışı olarak değerlendirilir. Genelde gücü ya da erki (ekonomik, sosyal, siyasal ya da cinsel) elinde bulduranların başkalarına yönelik suistimalleri ve keyfi yönelimleri olarak ortaya çıkmaktadır. Burada bireylerin kişisel mahremiyetleri ve temel hak ve özgürlükleri açık bir şekilde ihlal edilmiş olmakta; cinsel istismarlardan tecavüze, zorbalıktan işkenceye kadar uzanan bir yelpazedeki istismarlar kişilerde ruhsal ve fiziksel bozukluklara ve

hatta can kayıplarına neden olmaktadır (16).

2000' li yılları geride bıraktığımız şu günlerde Türkiye'de ve dünyanın birçok ülkesinde istismarın, başta aile olmak üzere toplumun birçok kesiminde yaygın olarak başvurulan bir sorun çözme aracı olduğu görülmektedir (16).

2.2.1. İstismarın Öğrenilmesi

Aile içi istismar her çeşidi ve özellikle de çocuğa yönelik olanı, çocuk için bütün yaşamı boyunca sahip olacağı bir kişilik özelliğine kaynaklık yapmaktadır; bu istismara eğilimlidir. Kişilik, kişinin bütünlüğünü meydana getiren bünyevi, fikri, sosyal ve moral değerlerinin bir sentezidir. Kişiliğin oluşumunda en önemli faktör olarak aile ve dolayısı ile anne baba ilişkileri önem kazanmaktadır (17).

Toplumsallaşma sürecinin önemli özelliklerinden birisi özdeşleşmedir. Özdeşleşme çocuğun kişilik gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Çocuk, kendine özdeş tutacağı modeller arar ve bu modelleri en yakınındaki kişilerden seçer (17).

Gözlem ve yaşayarak öğrenilen istismar, yaşamın ilk yıllarından itibaren öğrenilir ve bir kişilik olarak gelişerek, değişmeye karşı direnç gösterir. Bu öğrenmede aile, çevre, akran grupları ve eğitim çevresi etkindir. Kaç yaşında olursa olsun istismar yoluyla çevresini yöneten kişiler başkalarından anlayış, destek, beğeni alırsa istismar pekiştirilmiş olur. Çocuklar, gözledikleri davranışları taklit etme eğilimindedir. Bu davranışın uygun olup olmadığını ayırt etme yetisinde değildir. Yetişkinlerin saldırgan davranışlarını da taklit eder (18).

2.2.2. İstismar Türleri

İnsan psikolojisinde evrensel olarak varlığı kabul edilen ve cinsellikle birlikte en güçlü iki dürtüden biri olan şiddet veya istismar, toplumda pek çok boyutta gözlemlenen bir olgudur (19). İnsanın insana uyguladığı istismar genel sınıflamasını yapacak olursak, bunları şu alt başlıklar altında incelemek mümkündür:

1. Çocuklara yönelik istismar
2. Kadınlara yönelik istismar
3. Yaşlılara yönelik istismar

Araştırmamızın konusu gereği bundan sonraki bölümde sadece çocuğa yönelik istismar üzerinde önemle durulacaktır.

Çocuğa uygulanan istismar türleri üç temel grupta incelenmektedir.

- Fiziksel istismar
- Cinsel istismar
- Duygusal istismar

2.2.2.1. Çocuk İstismarı

“ÇOCUK” kavramı tarihte toplumun yapılarına, kültürlerine, inançlarına, ekonomilerine göre değişen bir kavramdır (20). Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre ise “Ulusal yasalarca daha genç bir yaşta reşit sayılma hariç, 18 yaşın altındaki her insan çocuk sayılır” (21).

Çocuk doğduğu andan itibaren büyüme süreci içinde ailesiyle özellikle babası ile kurduğu etkileşimden çıkardığı sonuçları özümseyerek kişiliğinin ve ruhsal yapısının temellerini oluşturmaktadır. Toplumların geleceği olan çocuk ve gençlerin her yönden sağlıklı yetiştirilmeleri, kişilik gelişimleri için de çok önemlidir (22).

Çocuk istismarı çok geniş bakış açısıyla ele alınması zorunluluğu olan bir konudur. Çocuğa yönelik şiddetin İngiltere’deki genel kabul görmüş karşılığı “child abuse”tur. “Child Abuse” terimine Türkçe karşılık bulma sorunu ile birlikte, çocuk istismarı kavramına evrensel bir tanım bulma da önemli bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tanım karmaşası toplumsal ve kültürel değerlerden kaynaklandığı gibi konunun disiplinler arası özelliği nedenine de dayanmaktadır (23).

Çocuk istismarı ile ilgili bazı tanımlar şöyledir:

Kempe ve Helfer çocuk istismarını “ana babaların veya çocuktan sorumlu kişilerin giriştiği veya girişmeyi ihmal ettiği eylemler sonucunda, çocukların bazı kaza dışı hasarlar almaları” olarak tanımlamışlardır (24). Başka bir deyişle, çocuğun sağlığını, fizik ve psikolojik gelişimini olumsuz etkileyen, bir yetişkin, toplum ya da devlet tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan hareket ya da davranışlara “Çocuk istismarı” denmektedir (25).

Yine, çocuk istismarı, ana baba ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür. Bu eylem ya da eylemsizliklerin sonucu olarak çocuğun

fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğin tehlikeye girmesi söz konusudur (26).

James Garbarino ise çocuk istismarının çocuğa kötü davranış probleminin bir parçası olduğunu ve çocuğa karşı yapılan fiziksel, cinsel ve ruhsal bütün kötü davranışları içerdiğini belirtmiştir (27).

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu' nun Yönetim Kurulu 14 Mart 1986 tarihli raporunda, çocuk istismarı; çocuğa yakın kişileri yasaklanmış ve önlenebilir bir hareketinden ya da hareketsizliğinden kaynaklanan zarar olarak tanımlanmıştır (28).

Sweet ve Resick ise çocuk istismarını, “çocuğu riske sokan, çocuğa zarar veren davranışların bütünü olarak ifade etmekte ve istismar olayında ebeveynlerin çocuğu cezalandırma, disiplin ve kontrol etme hakkını kendi çıkarları doğrultusunda kötüye kullanmalarının söz konusu olduğunu belirtmektedir (17).

Buraya kadar belirtilen nedenler göz önüne alındığında, çocuk istismarı konusunda herkes tarafından kabul edilen tek bir evrensel tanımın olmadığı görülmektedir. Çocuk istismarı, tanımlamalara göre farklılık gösterdiği halde, genel anlamda çocuğa fiziksel ve psikolojik olarak verilen zarara işaret etmektedir (25).

Dünya Sağlık Örgütü, çocuk istismarı tanımlarının çok fazla olması üzerine ortak bir tanımın oluşturulabilmesi için 1985 'de toplanarak konunun uzmanlarını bir araya getirmiş, yapılan çalışmalar sonucunda şu tanım yayımlanmıştır:” Çocuğun sağlığını, fiziksel gelişimini, psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir yetişkin, toplum veya ülke tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar olarak kabul edilir (29).

Tanım aynı zamanda çocuğun istismar olarak algılamadığı veya yetişkinlerin istismar olarak kabul etmediği davranışları da içine alır. Davranışın mutlaka, çocuk tarafından algılanması veya yetişkin tarafından bilinçli olarak yapılması koşul değildir.

Yapılan araştırmalarda anne babalar, öğretmenler, terbiye amacıyla çocukları fiziksel, psikolojik şiddete mazur bıraktıklarını açıkça ifade etmişlerdir. Çocuğa uygulanan şiddet belki o an için işe yarıyor görünmektedir; ancak aslında vurdukça büyüyen zehirli bir tohumun çocuğun ruhunda yerleşmesini sağlamaktadır. J. J. Rousseau'nun “Emile” isimli kitabında camını kıran Emile için yazdıkları, hem şiddet sorununun çok önceleri farkına varan istisnalarından birisinin tespiti ve hem de şiddetin yararsızlığı açısından önemlidir:” Bırakınız, kırık camlı odada kalsın. Bedensel

hastalığın izi kolayca kaybolur, ama bedensel cezanın yol açtığı duygusal yaranın onarımı çok güçtür” (30).

İstismar türleri arasında yapılan eylemler ve sonuçlar açısından görülüp ölçülebilmesi daha güç olan duygusal istismarın incelenmesi daha yakın zamanlarda güncellik kazanmıştır (28).

Çocuk istismarı; fiziksel, cinsel ya da duygusal istismar olarak ayrılmaktadır. İstismarın bu farklı şekilleri yalnız aileleri değil, toplumu sosyal kuruluşları, yasal sistemleri, eğitim sistemini ve iş alanlarını da etkileyen bir halk sağlığı sorunu oluşturmaktadır (30).

2.2.2.1.1. Fiziksel İstismar

İstismar olgusu günümüz toplumlarının temel sorun alanlarından birisini oluşturmaktadır. Yine buna paralel olarak istismar sosyal bilimcilerin ve ruh bilimcilerinde temel araştırma konularından biri haline gelmişlerdir.

Ancak yapılan tüm çalışmalara rağmen henüz istismar olgusu üzerinde ortak bir tanımlamaya varılamamıştır. Kimi zaman istismar olgusunun belli amaçları gerçekleştirmek amacıyla yararlanılırken, kimi zamanda toplumsal yapı içerisinde bu olgu sökülüp atılmaya çalışılmıştır (31).

Ancak tüm ülkelerde baskın bir eğilim ve davranış olan savaş, şiddet ve kötü muamele, dünyada milyonlarca çocuğu bir “Şiddet kültürü” ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bugün dünyanın her yerinde çocuklar; okulda, evde, sokakta, bakım kurumlarında ya da toplumun farklı kesimlerinde şiddetin çeşitli şekilleriyle karşı karşıya kalmaktadır.

Şiddet; fiziksel, duygusal, cinsel ya da ekonomik yönleri ile toplumun hemen her kesiminde çocukların karşısına çıkmakta ve çocukları, bazen şiddetin tanığı, bazen de şiddetin mağduru ya da şiddeti uygulayan kişiler olarak karşımıza çıkarmaktadır. Yapılan araştırmalar ortaya koymuştur ki, şiddet kültürü ile yetişen çocuklar ileride bu şiddeti uygulayan kişiler olarak karşımıza çıkmakta başka bir deyişle “şiddetin normalleşmesi sonucu, iletişim aracı veya çatışma çözümüne cevap olarak bu davranış modelini benimsemektedir” (32).

Çocuğa yönelik istismar kapsamında fiziksel istismarın ön plana çıktığı görülmektedir. “İstismarın en dar tanımı, fiziksel istismara, yani mağdurların bedensel

olarak zarar gördükleri eylemlere işaret etmektedir. İstismarla ilgili çalışmalarda, özellikle tıbbi araştırmalarda en sık rastlanan tanımın bu olduğu belirtilebilir (33).

En geniş anlamda “ fiziksel örselenme, çocuğun kaza dışı hasar görmesidir. Bu hasar durumu hafif ya da öldürücü olabilir ve her toplumda çocuklara fiziksel ceza uygulanmasına yaygın biçimde rastlanmaktadır (33)”. Çocuklar, kendilerine bakmakla yükümlü ebeveynleri yani anne, baba, büyükbaba, teyze, bakıcı gibi kişiler tarafından buna maruz bırakılabileceği gibi okulda ya da işyerinde de bu tip davranışlarla karşılaşabilirler. Dayak bugün dünyanın neresinde olursa olsun artık fiziksel şiddet olarak kabul edilmektedir (34).

Çocuğun kaza dışı yaralanması ve örselenmesi söz konusudur. En yaygın rastlanan ve belirlenmesi en kolay olan istismar tipidir. Bir tokattan çeşitli objelerin kullanımına kadar uzanan cezalandırma yöntemlerini içerir (19).

Eğitim sistemimizde dayağın gelenekselleşmiş bir yere sahip olması, dayağın kanıksanan bir davranış olarak algılanması sonucunu getirmiş, hatta kabul edilen bir boyuta oturmasına neden olmuştur (19).

2.2.2.1.2. Cinsel İstismar

Cinsel istismar, bir erişkinin cinsel gereksinim ve isteklerini karşılamak için çocukları araç olarak kullanmasıdır. Cinsel istismar sık rastlanan ve genelde yıllarca süren bir durum olmakla birlikte sıklıkla gizli kalmaktadır (35).

Cinsel istismar karmaşık bir olaydır. Olaya hukuki, sosyal ya da psikolojik yönden bakıldığından farklı değerlendirmelerle karşılaşılabilir. Saldırının kaynağı çocuk olduğu için hemen herkes olaya öfke ve dehşetle bakmaktadır (36).

Cinsel istismarın herhangi bir sosyodemografik grupla bağlantısı saptanmamış ve her sosyoekonomik düzeyde görülebileceği belirtilmiştir (37).

Çocuklarda cinsel istismar önemli bir halk sağlığı sorunudur ve uzun dönem olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Uzun dönemde gözlenen olumsuz sonuçlar için tek bir sendrom yoktur, ancak cinsel istismar bir grup bozukluk için risk etmeni olarak kabul edilmektedir (38).

Cinsel istismar yaşamış çocuklarda yüksek oranda depresyon gözlenmekte ve kurbanın benlik saygısı ciddi hasara uğramaktadır (39).

Kişiler arası ilişki kurma ve sosyal ilişkileri sürdürebilme becerisi, cinsel istismardan olumsuz olarak etkilenmektedir. Bu kişilerin, ya ilişki kurmaktan kaçındıkları, ya da aşırı yakınlık gereksinimi duyup çok sayıda, fazla beklentili ve kontrol edici ilişki kurdukları gözlenmektedir. Her iki tip ilişki de işlevsellikten uzak olmakta ve genellikle yalnızlıkla sonlanmaktadır (40).

2.2.2.1.3. Duygusal İstismar

Duygusal istismar oldukça sık olmakla birlikte fark edilmesinde tanımlanmasında, anlaşılmasında ve yasal olarak kanıtlanmasında güçlük yaşanmaktadır (41). Duygusal istismar bazı davranışları yaparak veya bazı davranışları yapmayarak çocuğa zarar vermek olarak da tanımlanmaktadır. Yetişkinlerin bu davranışları, çocuğun fiziksel, bilişsel ve psikososyal gelişiminde duraklama, gerileme, engelleme yaratıyorsa bunlar duygusal istismara yol açan davranışlar olarak kabul edilmektedir (42).

Duygusal istismar, çevredeki yetişkinler tarafından gerçekleştirilen, çocuğun kişiliğini zedeleyici, duygusal gelişimini engelleyici eylemler ya da eylemsizlikler olarak tanımlanır. Fiziksel ve cinsel istismar türlerinin çoğunda duygusal istismar yer almaktadır. Duygusal istismar çocuk ve ergenlerin yaşadığı en sık görülen istismar tipi olduğu söylenebilir. Duygusal istismar, fiziksel olmayan ancak çok ağır olan cezalar ya da tehditleri içerir (2).

Bu davranışlar; statü, bilgi konumu gibi özellikleri ile çocuk ve gencin üzerinde etki sahibi olan kişi ya da kişiler tarafından uygulanır (19). Fiziksel ve cinsel istismar türlerinin çoğunda duygusal istismar yer almaktadır (43). Fiziksel istismarın % 90' ında duygusal istismar olduğu saptanmıştır (44). Fiziksel ve cinsel istismarın olmadığı durumlarda da duygusal istismar gerçekleşebilir. Bu şekliyle, duygusal istismar çocuk ve ergenlerin yaşadığı en sık görülen istismar tipi olduğu söylenir. Ancak fiziksel ve cinsel istismardan daha zararsız gibi yorumlandığından uzun süre konuyla ilgili çalışmalar sınırlı kalmıştır (39).

Duygusal istismar, sözel istismar, fiziksel olmayan ancak çok ağır olan cezalar ya da tehditleri içerir (41).

Duygusal istismar, çok kolay fark edilebilen bir sorun olmadığından görülme oranı da kesin olarak bilinmemektedir. Kız erkek oranları eşittir. Bu tür istismar en çok

6–8 yaş arası çocuklara yöneltilmekte ve ergenliğe kadar benzer düzeylerde kalmaktadır (45).

Duygusal istismar tek bir nedenden çok, çocuk, ana baba ve çevrenin etkileri üzerinde durulmaktadır. Bu tür istismarı gerçekleştirenler, çocuğa birinci derecede bakım veren ve bağlanma nesnesi olan kişilerdir (41).

Duygusal istismar tanımlanması için şu ölçütler karşılanmalıdır.

- Duygusal istismar, ana baba ve çocuk arasındaki bir ilişkiyi tanımlar.
- Bu ilişki, çocuğun psikolojik sağlık ve gelişiminde bozukluk yaratması açısından zarar vericidir.

Duygusal istismarın ifadesi olan birçok farklı ana baba-çocuk ilişkisi vardır. Durumun tanımlanmasında şu beş basamaktan söz edilmektedir:

- Duygusal yanıtızsızlık ve ihmal,
- Çocuğa karşı olumsuz ve yanlış tutumlar,
- Çocuğun gelişimiyle ilgili uyumsuz beklenti ve davranışlar,
- Çocuğun kişilik ve ruhsal sorunlarını fark edememe,
- Çocuğun sosyal uyumunu başlatacak yönergeleri sağlayamama (41).

James Garbarino, çocuk istismarının, çocuğa kötü davranış probleminin bir parçası olduğunu ve çocuğa karşı yapılan fiziksel, cinsel ve ruhsal bütün kötü davranışları içerdiğini belirtmiştir (30).

Duygusal istismara neden olan davranışlar, Garbarino ve Garbarino tarafından şöyle ele alınmaktadır (30):

- Reddetme
- Aşağılama
- Suça yöneltme
- İzole etme
- Yalnız bırakma
- Korkutma
- Yıldırma ve tehdit etme
- Kendi çıkarına kullanma
- Duygusal engelleme, duygusal gereksinimleri karşılamama ve vaktinden önce yetişkin rolü verme

2.2.2.1.3.1. Reddetme

Çocuğun ayrı bir birey olarak kabul edilmemesi, ihtiyaçlarının karşılanmaması, evde o yokmuş gibi davranılması, kişiliğinin, kabiliyetinin ve başarılarının yok sayılması, hiçbir işe yaramadığının hissettirilmesi veya söylenmesi ve genelde çocuğun yaptıklarının onaylanmamasıdır (46). Çocuğu kabul etmeme, aşırı koruma, duygusal tepkilerin verilmemesi ve başkalarıyla karşılaştırma davranışları da ret davranışı olarak kabul edilmektedir.

- Çocuğu kabul etmeme: Çocuğa hırçın davranma, azar, dayak ya da diğer cezaları gereksiz yere uygulama, ilgisizlik, çocuğu terk etme ya da başka bir yere gönderme tehditleri ve çocuğu kötü sıfatlarla çağırma biçimlerinde görülür (47).
- Aşırı koruma: Üstü kapalı bir ret davranışıdır. Ana ve babaların aşırı baskısı kadar, aşırı düşkünlükleri de çocuklarda çeşitli duygusal bozukluklara neden olmaktadır. Çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini engeller (48). Sevgi azlığı, çocuğun kendine saygı duygusunun gelişimini bozabilir. Aşırı sınırlama ise çocuğun bağımsızlık ve toplumsal yeterlilik duygusunu engelleyebilir. Bütün bunlar ise sonuçta kişinin yaşam da karşılaştığı streslerle başa çıkabilmesini ve uyumunu zedeleyebilir (48).
- Duygusal Tepkiyi Göstermeme: Çocuğun sağlıklı duygusal, sosyal gelişimini kolaylaştırıcı duygusal tepkiler vermenin reddedilmesi veya ihmal edilmesi, çocukla gerekli zamanlar beraber olunmaması veya çocukla hiçbir şeyin paylaşılmamasıdır (46). Dolaylı bir reddetme davranışı olarak kabul edilebilir.
- Ayırım ve karşılaştırma yapmak: Ebeveynler zaman zaman çocukları arasında ayırım ve karşılaştırma yapmaktadırlar. Ebeveynler bu yöntemi kullanarak çocukların bir şeyler yapabilme çabasının artacağını sanmaktadırlar. Oysa istenilen sonucun tam tersi ile karşılaşırlar. Köknel, çocukların başarılarının övülmesi başarısızlıklarının da başka çocuklarla karşılaştırılmaması gerektiğini belirtmektedir (49).
- Şiddet ve korkuya dayalı iletişim: Çocuğun korkutulması, çocuğa gözdağı verilmesi, baskı yapılması, çeşitli şekillerde tehdit edilmesi, dövülmesi, dünyanın kötü ve tehlikeli olarak gösterilmesi, çocuğun yıldırılarak baskı altında tutulması ebeveynlerce kullanılabilir (46). Korkutma gerek dayak yoluyla

gerekse başka şekillerde geleneksel eğitimimizde önemli bir yer tutmaktadır (28).

- Kapasite üstü istek ve Kendi çıkarına kullanma: Çocuğun üstesinden gelemeyeceği istek de bulunması kapasitesinin üzerinde başarılar beklenmesi, yaşına uygun olmayan sorumluluklar verilmesi ve bu yönde beklentilerin olması “vaktinden önce yetişkin rolü verme” davranışı olarak tanımlanmaktadır (46).

Köknel çocukla iletişim kurma da ana babalara bir takım önerilerini sıralarken: çocuğa karşı ana babaların kendi amaç ve beklentilerine göre değil çocuğun amaç ve beklentilerini anlayarak ve bilerek davranılması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca çocuğun yaşı, becerisi, yeti ve yeteneği dışında ve üstünde çabalara zorlanmaması gerektiğini de ifade etmektedir (49). Ebeveynin çocuklarını kendi çıkarına kullanmaları, onlardan yararlanmaları duygusal istismarın kendi çıkarına kullanma kategorisini oluşturmaktadır (28).

2.2.2.1.3.2. Aşağılama

Çocuğa değer verilmemesi, çeşitli özelliklerinden dolayı tenkit edilmesi, kötü laflarla (aptal, geri zekâlı vb.) çağırılması ve çocuğun utandırılmasıdır (46).

Çocuğa yüksek sesle bağırma, kötü söz söyleme, alay etme bu kategoriye giren bir baskı yöntemidir.

Bu disiplin yöntemi çocuğun kendine güvenini ve benlik saygısını zedeler. Çocuk aşağılandıkça, kendisinin gerçekten eksik ve değersiz bir birey olduğuna inanmaya başlar (50). Çocuğu yaramazlığından dolayı, yanılığısından ve söz dinlememesinden dolayı kınamak ve eleştirmek en sık başvurulan eğitim yöntemidir. Burada önemli olan eleştirinin ölçüsüdür. Kimi ana babalar dayak atmazlar ya da dayaktan kaçınırlar ancak çocuklarına söyledikleri sözlerde en az dayağın etkisi kadar bir etki yaratabilir. Çocuğu küçük düşürücü sözler, onun duygusal açıdan zedelenmesine neden olabilir. Bu nedenle çocuğu cezalandırma amacı ile aşağılayıcı, kırıcı sözler söylemekten kaçınılması gerekmektedir (51).

2.2.2.1.3.3. Suça Yönelme

Çocuğun toplum kurallarına karşı davranışlarına göz yumulması veya bu davranışların pekiştirilmesi, suça yönelmesine zemin hazırlanması, çocuğun bu tür davranışlarının engellenmesi ve çocuğa iyi kötü kavramlarının öğretilmemesi çocuğun suça yöneltilmesi kapsamında ele alınmaktadır (46).

Anne –babanın çocuğa karşı göstermiş olduğu aşırı hoşgörülü tutum, çocuğun pek çok olumsuz davranışlarına göz yumulması da bu tür davranışların çocukta yerleşmesine neden olabilmektedir.

Çocuğun suça yönelmesinde bazı davranışları görerek öğrenmesi de önemli bir faktördür.

2.2.2.1.3.4. İzole Etme

Çocuğun yalnız bırakılarak cezalandırılması, sosyal ilişkilerden uzaklaştırılması, denetimsiz ve tek başına bırakılması, dünyada tek başına olduğunun hissettirilmesi izole etme içinde ele alınabilir (46).

İzole etme sadece mekansal koşullarla sınırlı değildir. Çocuğa karşı aşırı baskılı ve otoriter tutumlar, çocuğu sosyal açıdan izole eder.

Ebeveynin aşırı baskılı ve otoriter tutumu, çocuğun kendine olan güvenini ortadan kaldıran, onun kişiliğini ortadan kaldıran bir tutumdur. Bu tutumda ebeveyn katı bir disiplin uygular. Çocuk her kurala uymak zorunda kalır Anne ve babadan birisinin veya her ikisinin baskısı altında kalan çocuk sessiz, uslu, nazik, dürüst ve dikkatli olmasına karşılık küskün, silik, çekingen, başkalarının etkisinde çabuk kalabilen, aşırı hassas bir kişiliğe sahip olabilir (50).

2.2.3 Çocuklarını İstismar Eden Anne-Baba Özellikleri

Çocuk bakımı ve yetiştirme konusunda yeterince bilgi sahibi olmayanlar ve bu sorumluluğunu yerine getiremeyecek kadar genç olan anne babalar, eğitim düzeyi düşük anne-babalar, psikolojik açıdan problemlili anne-babaların çocukları istismar riski altındadır (28).

İstismar edilen çocukların anne ve babalarının benlik saygıları düşüktür. Bu anne babalar kendilerini değersiz ve sevilmeyen kişiler olarak görürler. Çocuk sahibi olmalarının sebebi kendilerini sevecek bir kişinin olması isteği olabilir. Çocuk, anne-babaların bu beklentilerine cevap vermediği zaman, anne-babalar hayal kırıklığı sonucunda da çocuğu istismar etmeleri mümkün olabilir (5). Ayrıca, anne babaların geçmişlerinde istismar deneyiminin olması çocuğun istismarında önemli rol oynayabilir.

Ailenin içinde bulunduğu stresli yaşam koşulları da çocuğun istismarına yol açan etmenler arasında sıralanabilir. Fergusson ve ark. Garbarino ve Chun, aile içindeki geçimsizlik, ayrılık, ölüm, hastalık, işsizlik ve maddi sıkıntılar gibi stresli yaşantıların, çocuk sayısının, evlilikteki ciddi problemlerin, aile içindeki şiddetin istismarda önemli etkenler olabilmektedir (5). Bunların dışında ailenin içinde yaşadığı sosyal çevre, anne-babaların içki kullanımı gibi faktörler de aile de istismar davranışın da etkili olabilir (28).

Duygusal istismara maruz kalan çocuk ve gençler bunlardan; davranışı yapan kişi ile olan yakınlık derecelerine, davranışın süresi ve sıklığına, yaşlarına ve davranış kendilerine yapıldığı sırada içinde buldukları psikolojik duruma bağlı olarak değişik derecelerde etkilenirler.

Yetişkinlerin duygusal istismar yaratan davranışları karşısında ergenlerin kendilerini olumsuz olarak algılama, bağımlı bir kişilik geliştirme, huzursuz, gergin ve kaygılı olma, aileden uzaklaşma, uyumsuzca ve saldırganca tepkiler gösterme, içe dönme, değersizlik duyguları geliştirme gibi belirtiler oluşturdukları gözlenmektedir. Aile bireylerinden gelişen bu olumsuz tutumlar karşısında onlara yönelik öfke ve kızgınlık duyguları beslemesi ve pasif saldırganlık geliştirmesi gösterecekleri olası tepkilerdendir.

Duygusal İstismar ile ilişkili sorunlar ve klinik özellikler şunlardır: Duygusal istismara maruz kalan çocuklarda birçok duygusal, davranışsal, gelişimsel ve sosyal bozukluklar ortaya çıkmaktadır (41). Bu tür istismar uzun dönem psikolojik işlevsellik üzerinde diğer istismar türlerinden daha fazla etkiye sahiptir (39). Duygusal istismara maruz kalan çocuklarda dışavurum ve içe atım sorunları, sosyal ilişkilerde bozukluk, kendine güvende azalma, intihar davranışı, çocukluk çağı mastürbasyonu ve birçok başka psikiyatrik bozukluk görülebilmektedir (52,53). Bu tür istismar kişilik bozuklukları içinde bir risk etmenidir (54). Duygusal istismar çocuğun hem kişiliği hem de başarısını olumsuz yönde etkilemektedir (30). Duygusal istismar çocuk ve ergenlerin yaşadığı en sık görülen istismar tipi olduğu söylenebilir. Duygusal istismar, fiziksel olmayan ancak çok ağır olan cezalar ya da tehditleri içerir (2).

2.2.4. Sporda Duygusal Anlamda Çocuk istismarı

Spor etkinlikleri, çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama eğlence etkinliklerinde bulunma ve kültürel etkinliklerde bulunma hakkı çerçevesinde düzenlenmiştir. Sporda çocuğun istismarı, özellikle temelinde rekabet, ödül alma, bedeni zorlayan hareketleri ve yoğun eğitimi içeren jimnastik, yüzme, tenis, atletizm, buz yarışları (patenle kayma), futbol gibi sporlarda söz konusu olmaktadır.

Bu sporlar, çok küçük yaşlarda başlatılan çok yoğun eğitimi, eğitim sırasında psikolojik ve zihinsel istismara uğramayı, formda kalabilmek için ilaç kullanımını, yetişkinlerin maddi ödül kazanma baskısını getirebilmektedir. Dolayısıyla yaşamlarının (beslenme, giyinme, duyguları, cinsel duyguları, acıları, ne söyleyecekleri) tümü, yetişkinlerin kontrolü altındadır. Bu sporları yapan çocukların yaşamlarındaki temel faaliyetleri uyuma, eğitim ve çalışmadan meydana gelmektedir (4).

Çocukluk dönemi doğumdan itibaren 11–12 yaşına kadar süren bir zaman kapsar. 0–1 yaş süt çocukluğu, 1–3 yaş küçük çocukluk, 3–6 yaş okul öncesi çağı, 6–10 yaş birinci okul çocuğu çağı, 10–12 yaş ikinci okul çocuğu çağı olarak kabul edilir. Ancak yaşa bağımlı kalmadan, doğumdan itibaren çocuğun, fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimindeki seyrine bakarak cinsel olgunluğa erişmesine kadar olan sürecin çocukluk dönemi olarak ele alınması gerekir. Çünkü kimi çocuk akranlarına göre, daha erken veya geç gelişebilir.

Çocuklar bilindiği gibi bir gelişme ve büyüme periyodu içindedir. Bu periyotta genç çocukların fizyolojik sistemleri, ağır egzersizlerin getirdiği yükleri karşılayacak düzeyde değildir. Bu güç ancak gelişme çağı sonrası yakalanabilmektedir. Özellikle 12 yaşın altındaki çocuklar oldukça yüksek bir sempatik sistem aktivitesine sahiptir. Bu yüzden yüksek bir kalp atım sayısının bulunması ve uzun süren dayanıklılık aktiviteleri onların kapasitelerinin kolaylıkla tükenmesine neden olur. Bu dönemdeki çocukların aerobik güçleri düşüktür. Yeterli oksijen kullanma kapasitesine sahip değildirler. Çünkü kalbin bir seferde pompalayabildiği kan miktarı yani kalp atım volümleri düşüktür. Ayrıca karbonhidrat depoları da ileri yaşlarınkine oranla daha azdır. Burada bilinmesi gereken ergenlik çağı öncesi beyin, sinir, kalp, akciğerler, böbrekler ve organizmanın iç ortamını sabit tutmak için (homeostasis) koordineli bir şekilde çalışan fizyolojik işlemler bebeklik ve çocukluğun ilk çağlarında zayıftır. Bu sistemlerin gelişimi ergenlik ve sonrasında görülür. Ergenlikte görülen kuvvetlenme, ergenlik ile ilgili değil; hormonal faktörlerin bir sonucu olduğu düşünülmektedir. Vücudun iç ortam mekanizmalarının diğer streslerine yanıt verme yeteneği 14 yaşına tepe noktasına ulaşır. Çocuklarda performansın birdenbire ve geçici olarak yükselmesi gözlenir. Küçük yaşta antrenmana başlamanın negatif psikolojik etkileri ile ilgili çalışma sayısı azdır. Bir çalışmada Verek, performansları tekrar düşen çocukların şoka girdikleri ve spor yaşamlarını zamanından önce bitirdiklerini yazar. Çocukta antrenman tek yönlü uygulanmamalıdır (4).

Cottea, yaptığı çalışmalarda antrenman tek yönlü uygulandığında özellikle iskelet sistemi üzerinde olumsuz etkiler gözlemlendiğinden söz etmektedir. Ayrıca, tek yönlü antrenman programı uygulandığında en riskli spor dallarını cimnastik, sırtla yüksek atlama, kürek, cirit halter, trampolin ve kule atlama olduğu görülmektedir (4).

Belirli bir spor dalına yönlendirilen çocukların ebeveynlerine, bu alanda çocuğu bekleyen şanslar ve riskler açıklanmalıdır. Çocukta sportif başarının, okulu ve geleceğini ikinci plana atmaması sağlanmalıdır. Çocukların aileleri ve özellikle okuldaki beden eğitimi öğretmenleri ile sıkı diyaloglar kurulmalıdır.

Mükemmeliyetçi zihniyet, spora üst düzey katılımcılarda daha ve dahasını da talep eder. Bu talepler şimdi 8–16 yaş arası çocuk sporcular üzerinde yoğunlaştırılmakta ve bu sporcuların başarı için değişmez mücadelesi, daha uzun ve daha zor eğitim

olmaktadır (55). Sonuç olarak üst düzey çocuk sporcular antrenörleriyle önemli bir derecede daha çok zaman geçirmektedirler.

Beden eğitimi öğretmeni ile sporcular arasındaki ilişki bir yetişkinle bir çocuk arasındaki ilişkiden daha önemli olabilir. Ayrıca, sporcu antrenörünü ailesinden daha önemli olduğuna ikna edebilir (56). Sporsal aşamaların yollarında ilerleyen çocuklar olarak, antrenörlerin onların sporculuk kariyerlerindeki yola karar verecek güçleri olduğu için, antrenörleri ile aralarındaki ilişki daha da önemli bir hal alıyor. Antrenör aynı zamanda sporcu üzerinde kendi kariyer ilerlemesi ile doğrudan ilişkili olan kişisel yatırımı da gerçekleştirmektedir (57).

Dünya çapında bir oyuncu yetiştirme hususunda koçun rolünü anlamak için, sporda mükemmeli başarmak için ne gerektiğini anlamaya ihtiyaç vardır. Eğitim çoğu zaman uzun, sıkıcı ve tekrar eden bir süreçtir. Bu iş sporcuların, psikolojik ve fiziksel olarak kendilerini en üst dereceye odaklamalarını gerektirir. Spor, onların hayatlarını yönetir ve onları çok sık, sosyal olarak izole eder. Eğer seçkin bir çocuk sporcu, haftanın 6 günü günde birkaç saat çalışırsa; okul, yemek yeme ve uyuma haricinde herhangi başka bir şey yapmak için çok az zamanı kalacaktır. Sporcular aynı zamanda yarışmalar için il dışına ya da yurt dışına giderler. Ve hatta antrenörleri ile ailelerinden daha fazla zaman geçirebilirler. Bu yüzden antrenör, eğer yanlış kullanırsa bu elit çocuğu zedeleyecek çok önemli bir pozisyonadadır (58).

Brackendrige, antrenörlerin kendi pozisyonlarını kötüye kullanmalarının sonucunda, sporcuların duygusal istismara maruz kaldığı durumları gösterdiğini bildirmektedir (58).

İngiltere’de genç sporcuların cinsel istismar haberleri son zamanlarda basında yaygındır, Guardian sport gibi gazeteler sporcularına cinsel istismarda bulunmak ve tecavüz etmekle suçlu bulunan bir yüzme antrenörünü son zamanlarda manşetlere taşımışlardır. Her ne kadar bu durumlar milleti alarma geçirdiyse de, üst düzey çocuk sporcular ve antrenörleri arasındaki ilişkinin doğasının araştırılması gerekliliğinden doğan bir literatür eksikliği söz konusudur (59).

Duygusal istismar antrenörlerin güçlerini kötüye kullanmalarının yegane ifadesi olmayabilir. Sporda sonuç, kazanma çoğu zaman anlamları ifade eder. 1995’de Amerika’da ödüllü bir spor yazarı olan Ryan, pozisyonlarının gücünü kötüye kullanan birçok cimnastik ve paten antrenörleriyle derinlemesine yaptığı görüşmeleri

belgelendirmiştir. O, başarının arkasına gizlenmiş çocuk istismarlarını legalleştirilmiş bir şekilde gerçekleştiriyor olduklarını iddia etmektedir.

Sporsal etkinliklerde yer alan çocuklar normal şartlarda risk altındaymış gibi değerlendirilmeyecekleri için, böylece araştırmacılar onları öncelikle zarar görebilir çoğunluk olarak tanımlamazlar. Buna ilaveten antrenörlük davranışlarının bugüne kadar tartışılmayan kritik bir sahası vardır ki, bu antrenörlük uygulamasında normal bir fonksiyon olarak kabul gören antrenörlerin duygusal istismarıdır.

Glaser ve Prior profesyonel literatürde “psikolojik istismar”, “duygusal istismar” ve “zihni gaddarlık” terimlerinin birbirlerinin yerine değişimli olarak kullanılabileceğini belirtmişlerdir (60). Bu fikir birliği eksikliği bu alanda araştırma yapanlarda caydırıcı bir etken olarak gözlenmektedir (61). Araştırmalardaki bu fikir birliği noksanlığına rağmen, profesyonel olmayanlardakine benzer bir şekilde profesyonellerdeki duygusal istismarın ne olduğuna dair kesin anlayış ayındır. Doyle’nın tanımı aşağıdaki gibidir:

“Bu gibi davranışlar çocukların savunmasızlığını ortaya koyan, değişiklik gösteren güçlü konumlardaki anne, baba figürleri tarafından gerçekleştirilir. Bu gibi davranışlar hemen ya da sonuçta çocuğun davranışı anlama, etki, sosyal ve psikolojik fonksiyonlarını zarara uğratar. Şimdiki çalışma bunu karşılayan bir tanım olarak kabul eder ve antrenör, anne-baba figürü olarak yer değiştirir (61).

Bir antrenörün prestiji, yetiştirdiği sporcu tarafından oluşturulur. Eğer yetiştirdiği çocuk sporcunun potansiyeli dışarıdan fark edilirse, bu antrenörün spordaki pozisyonunu yükseltir. Eğer bu sporcu başarı kazanmazsa, antrenörün kaybedeceği daha çok şey vardır. Sonuç olarak antrenörün yöntemini “her ne olursa olsun” kazanmak yaklaşımı olarak nitelendirebiliriz. Bu o zaman başarılı olmak isteyen, fakat bu işten zevk almayan genç sporcuda bir ikilem yaratır.

Sonuç olarak, sporda bütün kazanımlar, başarılı performansların hepsi, onları başaran yöntemlerle alakalı değildir. Uluslararası spor yönetim kurullarının çocuk koruma dokümanlarının ve kurslarının giriş bölümlerinde değişiyor olmalarına rağmen insanlar hiç ya da sadece sınırlı olarak formal eğitimde çocuklarla çok yakın çalışmaya devam ediyorlar. Spor hala çocukları potansiyel olarak bazı durumlara maruz bırakan ve inciten istismara meyil veren antrenörlerin kalite güvencelerini çok yönlü olarak ele almamıştır. Spor çoğunlukla resmi kurumların dışında yapılan bir aktivite olduğundan

dolayı çocuklarla gerçekleştirilen faaliyetlere kılavuzluk eden organizasyonları göz ardı eder.

Çocukları elit düzeyde sporcular haline getirme çabaları pek çok olumsuzluğu beraberinde getirmektedir. Uzun süreler devam eden antrenman eğitiminin baskıları, en çok zarar gördükleri, kişiliklerine ani saldırıların düzenlendiği, en yüksek derecede yarışma gibi konularla başa çıkmak zorundadırlar.

Çocuk oyunla büyür, gelişir anlayışı, çocuk antrenmanla büyür anlayışına terk edilince çocuğun saf ve temiz dünyasında her türlü istismara açık gelişmeler yaşanmaya başlamıştır.

Spor'da çocuk istismarını önleme de ETİK ilkelerin tüm taraflarca benimsenmesi gerekmektedir. Bu ilkeler (2):

- 1.Bütün öğrencilere saygılı davran. Onlara karşı dürüst, tutarlı olacağına şerefine üzerine hem yazılı, hem sözlü olarak söz ver.
- 2.Oyuncuların diğer antrenörlere ve çeşitli insanlara danışma hakları olduğunu unutmayın. Farklı alanlardaki uzmanlarla işbirliği içinde olun (spor uzmanları, doktorlar, fizyoterapistler).
- 3.Spor aktiviteleri içerisinde bütün öğrencilere cinsiyet, ırk, cins, atletik potansiyel, renk, seksüel değişim, politik inançlar, sosyo-ekonomik durum ve diğer şartları gözetmeksizin adil davran.
- 4.Öğrencileri kendi özgür performansları, kararları ve hareketleri hususunda yüreklendir ve bunu açığa çıkarmalarını kolaylaştırın.
- 5.Öğrencilerin onları etkileyecek kararlar alınırken katılımını sağlayın.
- 6.Bir öğrenciyle ya da diğerleriyle görüşürken bilgilerin kişiye özelliğini ve saygı duyulması gerektiğini unutmayın.
- 7.Öğrenciler arasında karşılıklı aktivitelere katılma atmosferini oluşturun.
- 8.Öğrencileri başkalarına saygı duymaya ve onları oyun klasmanlarına bakılmaksızın kendilerine saygı duyulmasını sağlayın.
9. Daima uzun vadede öğrencilerin yararına olacak uygun eğitim yaklaşımlarını kullanın ve zarar verici olanlardan kaçının.
- 10.Görevler veya antrenmanlar, oyuncuların yaşına, deneyimine, becerilerine, psikolojik ve fiziksel durumlarına uygun şekilde ayarlanmalı.

11. Antrenörlük ilişkilerinde öğrencilerin geliştirilmesi amaçlandığı için kendi gücünüzün ne kadar önemli olduğunun kesinlikle farkında olun ve öğrencilerle herhangi bir şekilde sonucu kötü olacak bir cinsel yaklaşımdan kaçının.
12. Öğrencileri tehlikeli olarak yorumlanabilecek herhangi bir duruma düşürmekten kaçının.
13. Performans artırıcı hap kullanımı, alkol, sigara ya da herhangi bir yasak maddenin kullanımını kesinlikle engelleyin.
14. Antrenör olarak senin hedeflerinin, öğrencinin hedefleriyle aynı olmayacağı gerçeğine saygı duymalısın.
15. Kişisel farklılıkları göz önünde bulundurmalı ve daima öğrencileri uzun vadede değerlendirmelisin.
16. Her öğrenci için hem başarılı olabilir hem de motive edici oyunlar oluşturmalısın.
17. Öğrencileri ve diğer antrenörleri başkaları ile ilişkilerinde daima dürüstlüğü uygulamaya ve geliştirmeye yönlendirmelisin.
18. Diğer antrenörlere saygılı ol ve onlara nazik ve dürüst davranmalısın.
19. Bir öğrenciye antrenörlük yapman istendiğinde, profesyonel bir şekilde geçmişte öğrenci tarafından bitirilmiş antrenör-öğrenci ilişkisinden bahsetmelisin.
20. Oluşturulan kurallara göre, yarışmaların adilce yönetildiğine ve hakemlere saygı göstermeli ve kabul etmelisin.
21. Yetkilerinin kötüye kullanılmayacağını garanti etmelisin ve dürüst olmalısın.
22. Başkalarının fikirlerine açık olmalı ve daima öğrenmeye ve kendini geliştirmeye istekli olmalısın (62).

3.GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, beden eğitimi öğretmenlerinin sporcu öğrencilerine duygusal istismar uygulayıp uygulamadıklarını ve bunun düzeyini belirlemek amacıyla yapılan betimsel bir çalışmadır.

3.2. Evren ve Örnekleme

Bu araştırmanın evrenini, Mersin il merkezinde liseye devam eden sporcu öğrenciler oluşturmaktadır.

Örneklem grubu ise, 2007–2008 eğitim öğretim yılında, Mersin il merkezindeki Milli eğitim müdürlüğünün düzenlediği okullar arası voleybol, basketbol, atletizm, hentbol, futbol müsabakalarında dereceye giren, liseye devam eden sporculardan 104 ‘ü kız,131 ‘i erkek olmak üzere toplam 235 öğrenci ile oluşmuştur.

3.3. Araştırma Grubu

Araştırmaya %44,3’ ü kız, %55,7’ si erkek toplam 235 sporcu öğrenci katılmıştır. Sporcu öğrencilerin beden eğitimi derslerine giren ya da antrenörlüğünü yapan kişilerin % 33,2’ si kadın %66,8’ i erkek çalıştırıcıdır. Yine bu çalıştırıcıların % 18,7’ si bekar, %81,3’ ü evlidir. Çalıştırıcılardan %29,8’ i genç(-30 yaş), %60,0’ i orta(31–40 yaş), %7,2’ si yaşlı(41+ yaş) olarak belirlenmiştir. Sporcuların %37,4’ ü futbol, %25,5’ i voleybol, %9,8’ i basketbol, %10,6’ sı hentbol, %16,60’ sı atletizm branşıyla ilgilenmektedir.

3.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen 21 maddelik “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Duygusal İstismara Başvurma Düzeyleri Anket Formu” kullanılmıştır.

Anket öğrencilerin cinsiyeti, uğraştığı spor branşı ve beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismar uygulanıp uygulanmadığını tespit etmeyi amaçlayan sorularla devam etmektedir. Anket formunun sonunda ise sporcu öğrencilere herhangi

bir sorun karşısında duygusal istismar uygulayıp uygulamayacaklarına ilişkin soru yer almıştır.

Hazırlanan anket formunun işlerliği ve anlaşılabilirliği için 100 öğrenciye ön uygulama yapılmış ve anlaşılmayan sorular yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca iki spor bilimci ve bir ölçme değerlendirme alanında uzmanına başvurulmuş ve anket formu uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde bilgisayar programı kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistikler (frekans ve yüzde) ile yüzde değerler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin “ χ^2 ” testi kullanılmış, anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

4. BULGULAR

Çizelge 4.1. Öğrencilerin İlköğretim Döneminde Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından Duygusal İstismara Uğrayıp Uğramamaları İle Cinsiyetleri Arasındaki Farkın Dağılımı:

Cinsiyet ile Duygusal İstismar			Duygusal İstismara Uğrama		Toplam
			Evet	Hayır	
Cinsiyet	Kız	n	47	57	104
		%	45,2	54,8	44,3
	Erkek	n	86	45	131
		%	65,6	34,4	55,7
Toplam		n	133	102	235
		%	56,6	43,4	100,0

$X^2=9,876$ $sd=1$ $p<.002$

Çizelge 4.1’ de bulunan bulgular değerlendirildiğinde, öğrencilerin ilköğretim döneminde beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara uğrayıp uğramamaları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark söz konusudur. Öğrencilerin % 56,6 ‘sı duygusal istismara maruz kaldığını , % 43,4’ ü ise duygusal istismara maruz kalmadığını belirtmiştir. Kız öğrencilerin % 45,2 ‘si, erkek öğrencilerin ise % 65,6 ‘sı beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara maruz kaldıkları belirlenmiştir. Yapılan ki-kare analizi sonucunda öğrencilerin cinsiyeti ile öğretmenleri tarafından duygusal istismara uğrama durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve kız sporcuların erkek sporculara oranla beden eğitimi öğretmenlerinden daha az duygusal istismara uğradıkları saptanmıştır ($p<.05$).

Çizelge 4.2. Öğrencilerin İlköğretim Döneminde Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından İlk Kez Ne Zaman Duygusal İstismara Uğramalarının Sporcu Cinsiyetine Göre Dağılımı:

Cinsiyet ile Duygusal İstismar İlk Kez uğrama Zamanı			Duygusal İstismara İlk Kez Uğrama Zamanı				Toplam
			4-5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	8. sınıf	
Cinsiyet	Kız	n	19	10	12	15	56
		%	33,9	17,9	21,4	26,8	37,1
	Erkek	n	21	21	30	23	95
		%	22,1	22,1	31,6	24,2	62,9
Toplam		n	40	31	42	38	151
		%	26,5	20,5	27,8	25,2	100,0

$$\chi^2 = 3,567 \text{ sd}=3 \text{ p}>.312$$

Çizelge 4.2’ de araştırmaya katılan kız sporcuların %33,9 ‘u 4-5. Sınıfta, %17,9 ‘u 6. Sınıfta, % 21,4 ‘ü 7. Sınıfta, % 26,8 ‘i 8. Sınıfta; erkek sporcuların %22,1’ i 4-5. Sınıfta, %22,1’ i 6. Sınıfta, % 31,6’sı 7. Sınıfta, %24,2’si 8. Sınıfta ilk kez duygusal istismara maruz kaldıkları görülmektedir. Öğrencilerin cinsiyetleri ile ilk kez duygusal istismara maruz kalma zamanları arasındaki yüzde dağılımı istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p>.05).

Çizelge 4.3. Öğrencilerin İlköğretim Döneminde Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından Duygusal İstismara Uğrayıp Uğramamaları İle Yaptıkları Spor Branşı Arasındaki İlişkinin Dağılımı:

Duygusal İstismar ile Spor Branşı			Duygusal İstismara Uğrama		Toplam
			Uygulandı	Hiç uygulanmadı	
Spor Branşı	Futbol	n	54	34	88
		%	61,4	38,6	37,4
	Voleybol	n	23	37	60
		%	38,3	61,7	25,5
	Basketbol	n	14	9	23
		%	60,9	39,1	9,8
	Hentbol	n	15	10	25
		%	60,0	40,0	10,6
	Atletizm	n	27	12	39
		%	69,2	30,8	16,6
	Toplam	n	133	102	235
		%	56,6	43,4	100,0

$$\chi^2=11,784 \text{ sd}=4 \text{ p}<.019$$

Çizelge 4.3' de bulunan bulgular değerlendirildiğinde, öğrencilerin ilköğretim döneminde beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara uğrayıp uğramamaları ile yaptıkları spor branşı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki söz konusudur ($p<.05$). Öğrencilerin duygusal istismara uğrama durumlarına bakıldığında, Futbol branşıyla ilgilenen sporcuların %61,4 'u evet, % 38,6'sı hayır; Voleybol branşıyla ilgilenen sporcuların % 38,3'ü 'evet, % 61,7'si hayır; Basketbol branşını yapan sporcuların % 60,9'u evet, % 39,1'i hayır; Hentbol branşıyla ilgilenen sporcuların %

60,0'ı evet, % 40,0'ı hayır; Atletizm branşıyla ilgilenen sporcuların % 69,2'si evet, %30,8'i hayır olarak cevap vermişlerdir.

Çizelge 4.4. Öğrencilerin İlköğretim Döneminde Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından Duygusal İstismara Uğrayıp Uğramamaları İle Öğretmenin Cinsiyeti Arasındaki İlişkinin Dağılımı:

Öğretmenin Cinsiyeti ile Duygusal İstismara Uğrama			Duygusal İstismara Uğrama		Toplam
			Evet	Hayır	
Öğretmenin Cinsiyeti	Kadın	n	30	48	78
		%	38,5	61,5	33,2
	Erkek	n	103	54	157
		%	66,0	34,0	66,8
Toplam		n	133	102	235
		%	56,6	43,4	100,0

$\chi^2=17,393$ sd=2 p<000

Çizelge 4.4' de araştırmaya katılan sporcuların %33,2'sinin dersine kadın beden eğitimi öğretmenlerinin girdiği ve bu sporcuların %38,5'nin kadın beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara maruz kaldıkları saptanmıştır. Sporcuların %66,8'nin dersine erkek beden eğitimi öğretmenlerinin girdiği ve bu sporcuların %66,0'nın erkek beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara maruz kaldıkları saptanmıştır. Çalışmaya katılan sporcuların, beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara maruz kalma durumu ile beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p<05). Erkek beden eğitimi öğretmenlerinin kadın öğretmenlere oranla daha fazla duygusal istismara başvurdukları görülmektedir.

Çizelge 4.5. Öğrencilerin İlköğretim Döneminde Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından Duygusal İstismara Uğrayıp Uğramamaları İle Öğretmenin Medeni Durumu Arasındaki İlişkinin Dağılımı:

Öğretmenin Medeni Durumu ile Duygusal İstismar			Duygusal İstismara Uğrama		Toplam
			Evet	Hayır	
Öğretmenin medeni durumu	Bekar	n	19	25	44
		%	42,3	56,8	18,7
	Evli	n	114	77	191
		%	57,7	43,2	81,3
Toplam		n	133	102	235
		%	56,6	43,4	100,0

$$x^2=3,965 \text{ sd}=1 \text{ p}<.046$$

Çizelge 4.5’ de araştırmaya katılan sporcuların % 18,7’sinin derslerine bekar beden eğitimi öğretmenlerinin girdiği ve bu sporcuların %42,3’nün bekar beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Yine sporcuların % 81,3’nün derslerine evli beden eğitimi öğretmenlerinin girdiği ve bu sporcuların %57,7’sinin evli beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerinin sporculara duygusal istismar uygulama durumu, öğretmenlerin medeni durumu açısından incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p<.05$), evli beden eğitimi öğretmenlerinin bekar beden eğitimi öğretmenlerine oranla daha fazla duygusal istismar uyguladığı saptanmıştır.

Çizelge 4.6. Öğrencilerin, Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından (antrenörlerinden) Duygusal İstismara Uğrayıp Uğramamaları İle Öğretmenlerinin Yaş Değişkenine Göre Dağılımı:

Öğretmenin Yaş Durumu ile Duygusal İstismar			Duygusal İstismara Uğrama		Toplam
			Evet	Hayır	
Öğretmenin Yaş Durumu	Genç(-30 yaş)	n	44	26	70
		%	62,9	37,1	29,8
	Orta(31-40 yaş)	n	77	71	148
		%	52,0	48,0	63,0
	Yaşlı(41+ yaş)	n	12	5	17
		%	70,6	29,4	7,2
Toplam		n	133	102	235
		%	56,6	43,4	100,0

$$x^2=3,730 \text{ sd}=2 \text{ p}>.155$$

Çizelge 4.6 'da araştırmaya katılan sporcuların % 29,8'nin derslerine genç yaştaki beden eğitimi öğretmenlerinin girdiği ve bu sporcuların % 62,9'nun duygusal istismara maruz kaldığı bulunmuştur. Öğrencilerin % 63,0'ının derslerine orta yaştaki beden eğitimi öğretmenlerinin girdiği ve bu sporcuların % 52,0'sinin duygusal istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin %7,2'sinin derslerine yaşlı beden eğitimi öğretmenlerinin girdiği ve bu sporcuların % 70,6'sının duygusal istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin, beden eğitimi öğretmenlerinden duygusal istismara maruz kalma durumu yaş değişkeni açısından incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Çizelge 4.7. Öğrencilere beden eğitimi öğretmenleri tarafından uygulanan duygusal istismar davranışlarının öğrencilerin cinsiyetine göre dağılımı:

Öğrencilerin Cinsiyetleri İle Duygusal İstismar Davranışları			Öğrencilerin Cinsiyetleri		Toplam
			Kız	Erkek	
Duygusal İstismar Davranışları	Seni Aşağıladı ve Yalnız Kalmana Neden Oldu mu?	n	12	27	39
		%	25,0	29,0	27,7
	Seni Tehdit Etti mi?	n	9	6	15
		%	18,8	6,5	10,6
	Sana Hakaret Etti mi?	n	16	36	52
		%	33,4	38,8	36,9
	Sana Küfür Etti mi?	n	8	17	25
		%	16,7	18,3	17,7
	Seninle Alay Etti mi?	n	17	25	45
		%	35,4	30,1	31,9
	Seni Eleştirdi mi?	n	28	57	85
		%	58,4	61,3	60,3
	Senin Üzerinde Aşırı Baskı Kurdu mu?	n	21	34	55
		%	41,7	37,7	39,0
	Sana Lakap Taktı mı?	n	22	37	59
		%	45,8	39,8	41,8
	Seni Oyundan Çıkarttı mı?	n	27	54	81
		%	56,3	58,1	57,5

Çizelge 4.7' de Beden Eğitimi Öğretmenleri tarafından uygulanan duygusal istismar davranışlarının, öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı verilmiştir. Sporcuların ilk sırada %60,3'ü eleştirildiklerini, ikinci sırada % 57,5'i oyundan çıkarıldığını hakaret edildiğini, üçüncü sırada %41,8'i lakap takıldığını, dördüncü sırada ise % 39,0 'ı üzerlerinde aşırı baskı kurulduğunu, yaklaşık %36,9'u ise hakaret edildiğini belirtmişlerdir. Cinsiyet açısından ise sadece tehdit edilme davranışında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p=.025$). Kız sporcular erkeklere oranla daha fazla tehdit edilme davranışına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Diğerlerinde anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır.

Çizelge 4.8. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin cinsiyeti ile duygusal istismar davranışlarının karşılaştırılması:

Beden Eğitimi Öğretmeninin Cinsiyeti ile Duygusal İstismar Davranışlarının Karşılaştırılması			Öğretmenin Cinsiyeti		Toplam
			Kadın	Erkek	
Duygusal İstismar Davranışları	Seni Aşağıladı ve Yalnız Kalmana Neden Oldu mu?	n	22	35	57
		%	53,7	33,7	39,3
	Seni Tehdit Etti mi?	n	10	27	37
		%	24,4	26,0	25,5
	Sana Hakaret Etti mi?	n	15	48	63
		%	36,6	46,2	43,4
	Sana Küfür Etti mi?	n	8	42	50
		%	19,5	40,4	34,5
	Seninle Alay Etti mi?	n	14	32	46
		%	34,1	30,8	31,7
	Seni Eleştirdi mi?	n	21	63	84
		%	51,2	60,6	57,9
	Senin Üzerinde Aşırı Baskı Kurdu mu?	n	11	44	55
		%	26,8	42,3	37,9
	Sana Lakap Taktı mı?	n	16	43	59
		%	39,0	41,3	40,7
	Seni Oyundan Çıkarttı mı?	n	14	37	51
		%	34,1	35,6	35,2

Çizelge 4.8’de görüldüğü gibi beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetleri ile duygusal istismar davranışlarına başvurma düzeyleri incelendiğinde erkek beden eğitimi öğretmenlerinin kadın beden eğitimi öğretmenlerine göre daha fazla duygusal istismar davranışlarına başvurduklarına rastlanılmıştır.

Çizelge 4.9. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin medeni durumları ile duygusal istismar davranışlarının karşılaştırılması:

Beden eğitimi Öğretmeninin Medeni Durumu ile Duygusal İstismar Davranışlarının Karşılaştırılması			Öğretmenin medeni durumu		Toplam
			Bekar	Evli	
Duygusal İstismar Davranışları	Seni Aşağıladı ve Yalnız Kalmana Neden Oldu mu?	n	5	44	49
		%	23,8	35,5	33,8
	Seni Tehdit Etti mi?	n	2	22	24
		%	9,5	17,7	16,6
	Sana Hakaret Etti mi?	n	5	39	44
		%	23,8	31,5	30,3
	Sana Küfür Etti mi?	n	6	25	31
		%	28,6	20,2	21,4
	Seninle Alay Etti mi?	n	8	39	47
		%	38,1	31,5	32,4
	Seni Eleştirdi mi?	n	16	70	86
		%	76,2	56,5	59,3
	Senin Üzerinde Aşırı Baskı Kurdu mu?	n	8	47	55
		%	38,1	37,9	37,9
	Sana Lakap Taktı mı?	n	4	56	60
		%	19,0	45,2	41,4
	Seni Oyundan Çıkarttı mı?	n	13	65	78
		%	61,9	52,4	53,8

Çizelge 4.9 incelendiğinde beden eğitimi öğretmenlerinin medeni durumlarına göre duygusal istismar davranışlarına başvurma düzeyleri; evli beden eğitimi öğretmenlerinin bekar beden eğitimi öğretmenlerine göre daha yüksek bulunmuştur. Anlamlı farklılığa ise sadece lakap takma davranışında rastlanılmıştır ($p = .025$). Evli beden eğitimi öğretmenlerinin bekar beden eğitimi öğretmenlerinden daha fazla lakap takma davranışına ” başvurdukları gözlenmiştir.

Çizelge 4.10. Öğrencilerin, Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından Duygusal İstismara Uğrama Nedenlerinin, Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Sıralaması:

Duygusal İstismara Uğrama Nedenleri ile Öğrenci Cinsiyet			Cinsiyet		Toplam	
			Kız	Erkek		
Duygusal İstismara Uğrama Nedenleri	Ders düzenini bozucu davranışlarında bulunduğum için	n	16	26	42	
		%	38,1	61,9	29,0	
	Derste ve ant. kavga ettiğim için	n	6	21	27	
		%	22,2	77,8	18,6	
	Derse (Antrenmana) geç gittiğim için	n	8	17	25	
		%	32,0	68,0	17,2	
	Öğretmene karşı geldiğim için ve-veya laubali konuştuğum için	n	18	15	33	
		%	34,0	16,3	22,8	
	Okuldan (Ant.)izinsiz ayrıldığım için veya dersin dışında bir şeylerle ilgilendiğim için	n	5	12	17	
		%	36,4	63,6	11,7	
	Toplam		n	53	93	141
			%	36,6	63,4	100,0

$\chi^2= 8,214$ sd=5 p>.145

Çizelge 4.10'da araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal istismara uğrama nedenlerine ilişkin sıralama verilmiştir. Bu sıralamaya göre sporcular birinci sırada % 29,0 oranında "Ders düzenini bozucu davranışlarda bulunma ", ikinci sırada %22,8 oranında "Öğretmene karşı geldiğim için ve-veya laubali konuştuğum için",üçüncü sırada %17,2 oranında "Derse (Antrenmana) geç gittiğim için" nedenleri ile beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara uğradıklarını belirtmişlerdir. Sonra sırasıyla, "Derste ve-veya antrenmanda kavga ettiğim için" ve " Okuldan (Ant.) izinsiz

ayrıldığı için ve-veya dersin dışında bir şeylerle ilgilendiğim için" gibi nedenleri sıralamışlardır. Öğrencilerin, beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara uğrama nedenleriyle, öğrencilerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 4.11. Duygusal İstismara Uğrayan Öğrencilerin Beden Eğitimi Öğretmenlerine Gösterdiği Tepkinin, Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Dağılımı:

Öğrencilerin Cinsiyeti İle Sporcuların Davranışlarındaki Tepki Durumu			Öğrencilerin Cinsiyetleri		Toplam
			Kız	Erkek	
Öğrenci Dav. Tepki Durumu	Hiçbir şey yapmadan kabullendim	n	19	35	54
		%	35,2	64,8	37,2
	Karşı geldim	n	16	19	35
		%	45,7	54,3	24,1
	Okul yönetimine şikayet ettim	n	7	6	13
		%	53,8	46,2	9,0
	Diğer öğretmenlere şikayet ettim	n	6	17	23
		%	26,1	73,9	15,9
	Aileme şikayet ettim	n	5	15	20
		%	25,0	75,0	13,8
	Toplam	n	53	92	145
		%	36,6	63,4	100,0

$$x^2=5,224 \text{ sd}=4 \text{ p}>.265$$

Çizelge 4.11' de Beden Eğitimi Öğretmenleri tarafından duygusal istismara uğrayan öğrencilerin gösterdiği tepkinin, öğrencilerin cinsiyetine göre sıralaması verilmiştir. Bu sıralamaya göre sporcuların, %37,2'si birinci sırada "hiçbir şey yapmadan kabullendim", ikinci sırada %24,1'i "Karşı geldim", üçüncü sırada ise %15,9'u "Diğer öğretmenlere şikayet ettim" şeklinde tepki gösterdikleri görülmektedir. Kız ve erkek sporcular kıyaslandığında erkek sporcular kız sporculara oranla kabullenme ve aileye şikayet etme davranışına daha çok başvurmuşlardır. Duygusal istismara uğrayan sporcuların beden eğitimi öğretmenlerine verdikleri tepkinin,

cinsiyetlerine göre değişip değişmediğine bakılmış ve istatistiksel olarak dikkate değer bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>.05$).

Çizelge 4.12. Duygusal İstismarın Sporcu Davranışlarına Etkisinin Öğrenci Cinsiyetine Göre Dağılımı:

Öğrenci Cinsiyeti ile Sporcu Davranışlarındaki Değişiklik Durumu			Öğrenci Davranışlarındaki Değişiklik Durumu			Toplam
			Dav. Düzeldi	Dav. Değişiklik Olmadı	Dav. Bozuldu	
Cinsiyet	Kız	n	13	24	17	54
		%	24,1%	44,4%	31,5%	37,0%
	Erkek	n	18	43	31	92
		%	19,6%	46,7%	33,7%	63,0%
Toplam		n	31	67	48	146
		%	21,2%	45,9%	32,9%	100,0%

$$x^2=416 \text{ sd}=2 \text{ } p>.812$$

Çizelge 4.12' de duygusal istismara uğrayan öğrencilerin davranışlarındaki değişiklik durumu, cinsiyet açısından incelenmiş ve sporcuların % 21,2'si "davranışlarının düzeldiğini", %45,9'u "davranışlarında hiçbir değişiklik olmadığını", %32,9'u ise "davranışlarının daha da bozulduğunu" belirtmişlerdir. Kız ve erkek öğrencilerin yüzde olarak yaklaşık aynı cevapları verdikleri görülmüştür. Duygusal istismara uğrayan öğrencilerin davranışlarındaki değişiklik durumunun, cinsiyetlerine göre değişip değişmediğine bakılmış ve istatistiksel olarak dikkate değer bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>.05$).

Çizelge 4.13. Öğrencilerin, Herhangi Bir Sorun Karşısında Duygusal İstismarda Bulunup Bulunmama Durumunun, Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı:

Cinsiyet ile Öğrencilerin Duygusal İstismarda Bulunma Durumu			Herhangi bir sorun karşısında Duygusal İstismarda bulunur musun?		Toplam
			Evet	Hayır	
Cinsiyet	Kız	n	61	43	104
		%	58,7	41,3	44,3
	Erkek	n	74	57	131
		%	56,5	43,5	55,7
Toplam		n	135	100	235
		%	57,4	42,6	100,0

$$x^2=111 \text{ sd}=1 \text{ p}>.739$$

Çizelge 4.13’de sporcuların %57,42, ü herhangi bir sorun karşısında sende duygusal istismarda bulunur musun? Sorusuna "Evet ", % 42,6’sı ise "Hayır" cevabını vermişlerdir. Kız sporcuların % 58,7’si, erkek sporcuların % 56,5’i’ herhangi bir sorun karşısında duygusal istismarda bulunacaklarını belirtmişlerdir.

Sporcuların, herhangi bir sorun karşısında duygusal istismarda bulunma durumları ile sporcu cinsiyetleri arasındaki yüzde dağılımı istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır (p>.05).

Çizelge 4.14. Öğrencilerin, Beden Eğitimi Öğretmenleri Tarafından Duygusal İstismara Uğrayıp Uğramamaları İle Öğrencilerin Duygusal istismarda Bulunup Bulunmamaları Arasındaki Dağılım:

Duygusal İstismara Uğrama İle Öğrencilerin Cinsiyeti			Duygusal İstismarda Bulunma		Toplam
			Evet	Hayır	
Cinsiyet	Kız	n	69	66	135
		%	51,9	48,1	57,4
	Erkek	n	64	36	100
		%	64,0	36,0	42,6
Toplam		n	133	102	235
		%	56,6	43,4	100,0

$$X^2=3,885 \text{ sd}=1 \text{ p}<.049$$

Çizelge 4.14' de araştırmaya katılan öğrencilerin % 56,6'sının duygusal istismara uğradığı ve herhangi bir sorun karşısında % 51,9'u kendilerinin de duygusal istismar uygulayacaklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 64,0'ının ise duygusal istismara uğradığı halde, herhangi bir sorun karşısında duygusal istismar uygulamayacaklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 43,4'ü duygusal istismara uğramadıklarını ve bunlardan %48,1'i herhangi bir sorun karşısında kendilerinin de duygusal istismar uygulayacaklarını, % 36,0'ı ise uygulamayacaklarını belirtmişlerdir. Sporcuların duygusal istismara uğrama uğraması ile herhangi bir sorun karşısında duygusal istismara başvurmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu; duygusal istismara maruz kalan öğrencilerin, duygusal istismara maruz kalmayanlara oranla herhangi bir sorun karşısında daha fazla duygusal istismar uygulama eğiliminde oldukları bulunmuştur (p<.05).

5. TARTIŞMA

Bu araştırma; Mersin il merkezinde çalışan Beden eğitimi öğretmenlerinin sporcu öğrenciler üzerindeki duygusal istismar davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesini, beden eğitimi öğretmenlerinin sporcularına yönelik tutumlarının belirlenmesini amaçlamaktadır.

Çalışmamız sonucunda öğrencilerin cinsiyeti ile öğretmenleri tarafından duygusal istismara uğrama durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve kız sporcuların erkek sporculara oranla beden eğitimi öğretmenlerinden daha az duygusal istismara uğradıkları saptanmıştır. Çifçi (63), Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Şiddete Başvurma Düzeylerinin İncelenmesi konulu araştırmasında ve Mertoğlu (64), 1997-2005 yılları arasında İstanbul 'da Öğretmenlerin Öğrencilere Uyguladığı Şiddetin İncelenmesi konulu çalışmada da erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla istismara uğradıkları belirlenmiştir. Yine İngiltere de Garbarino (5)' nun elit sporcular üzerinde yaptığı duygusal istismar konulu araştırmasında, sporcuların çalıştırıcıları tarafından duygusal istismara maruz kaldıklarını belirtmiştir. Literatürdeki bu bulguları destekler şekilde bizim çalışmamızda da erkek sporcular kız sporculara göre daha fazla duygusal istismara uğramaktadırlar.

“Yvonne ve arkadaşlarının duygusal istismar kapsamında ele alınan sözel/simgesel saldırının çocukların psikososyal gelişimi üzerindeki etkilerini inceledikleri çalışmada da erkek çocukların kız çocuklara oranla daha fazla saldırıya maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Kozcu da duygusal istismar ve anne Kabul-red davranışlarıyla gençlerde genel ruh sağlığı düzeyi arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, benzer sonuçları bulmuştur. Göğayaz, öğrencilerin öğretmenlerine ilişkin duygusal istismar algıları konusunda yaptığı çalışmada, okullarda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla duygusal istismar algıladıkları ortaya çıkmıştır (65)” (Çizelge 4.1).

Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin, %27, 8' i duygusal istismara ilk kez 7. Sınıfta uğradıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin cinsiyetleri ile ilk kez duygusal istismara maruz kalma zamanları arasındaki yüzde dağılımı istatistiksel olarak anlamlı

bulunmamıştır.Yapılan araştırmalarda sınıf seviyesinin yükselmesi ve yaşın büyümesi ile birlikte öğrencilere yönelik şiddet, ceza gibi uygulamaların azaldığı belirtilmiştir (33, 44, 65, 66) (Çizelge 4.2).

Sporcuların ilköğretim döneminde beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara uğrayıp uğramamaları ile yaptıkları spor branşı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark söz konusudur. Sporcuların duygusal istismara uğrama durumlarına bakıldığında, Futbol branşıyla ilgilenen sporcuların %61,4' u evet, Voleybol branşıyla ilgilenen sporcuların % 38,3' ü evet, ; Basketbol branşını yapan sporcuların % 60,9' u evet, Hentbol branşıyla ilgilenen sporcuların % 60,0' ı evet, Atletizm branşıyla ilgilenen sporcuların % 69,2' si evet cevabını vermişlerdir (Çizelge 4.3). Atletizm branşının bireysel olması ve öğrencinin öğretmeniyle birebir muhatap olması gibi nedenlerden dolayı daha fazla duygusal istismar davranışlarına maruz kalabileceklerini varsayabiliriz.

Çalışmaya katılan sporcuların, beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara maruz kalma durumu ile beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Erkek beden eğitimi öğretmenlerinin kadın öğretmenlere oranla daha fazla duygusal istismara başvurdukları görülmektedir (Çizelge 4.4). Yapılan literatür taramasında, Çifçi'nin (63) yaptığı çalışmada benzer bulgulara rastlanmıştır.

Bulgumuzda, erkek öğretmenlerin daha fazla istismar uyguladığını görmekteyiz. Bununla ilgili birçok çalışma mevcuttur (64,65.67).

“Kadınların erkeklere göre daha duygusal bir yapıya sahip olmaları, annelik duygusunun daha güçlü olması ve fiziksel olarak zayıf bir yapıya sahip oldukları göz önünde bulundurulduğunda duygusal istismar uygulamalarına erkek öğretmenlerden daha az başvurmaktadırlar”.

Çalışmaya katılan sporcuların, beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara maruz kalma durumu ile beden eğitimi öğretmenlerinin medeni durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve evli beden eğitimi öğretmenlerinin bekar beden eğitimi öğretmenlerine oranla daha fazla duygusal istismar uyguladığı bulunmuştur (Çizelge 4.5). Çifçi' nin yaptığı çalışmada bizim çalışmamızın

aksine bekar öğretmenler daha fazla duygusal istismara başvurumaktadırlar. Ancak Çifçi'nin yaptığı çalışma daha az beden eğitimi öğretmenlerini kapsadığı için sonuçlar farklılaşmaktadır.

Çalışmamızda, sporcu öğrencilerin derslerine giren genç yaştaki (-30 yaş) beden eğitimi öğretmenlerinin % 62,9' u, orta yaştaki (31-40 yaş) beden eğitimi öğretmenlerinin % 52, 0' ı, yaşlı (41 yaş +) beden eğitimi öğretmenlerinin ise % 70,6'sının duygusal istismar uyguladığı tespit edilmiştir (Çizelge 6).Sporcu öğrencilerin duygusal istismara uğrama durumu ile beden eğitimi öğretmenlerinin yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Gözütok, öğretmenler üzerinde yaptığı çalışmasında mesleki kıdemi fazla olan öğretmenlerin kıdemi az olan öğretmenlere göre daha olumlu disiplin davranışları sergilediğini ortaya koymuştur (67). Bu sonucun araştırmamız bulgusu ile çelişmesi, araştırmamızın spesifik olarak beden eğitimi öğretmenlerine yönelik bir çalışma olması ile açıklanabilir.

Çifçi'nin (63), yaptığı araştırmada da aynı bulgulara rastlanmıştır. Civelek (68), yaptığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışlara karşı verdiği psikolojik cezaların, öğretmenin yaş değişkenine göre değişmediğini tespit etmiştir. Bu bulgu araştırmamızı destekler niteliktedir.

Beden Eğitimi Öğretmenleri tarafından uygulanan duygusal istismar davranışlarının, sporcuların cinsiyetlerine göre dağılımı verilmiştir. Sporcular ilk sırada “eleştirildiklerini”, ikinci sırada “oyundan çıkarıldıklarını”, üçüncü sırada “lakap takıldığını”, dördüncü sırada “üzerlerinde aşırı baskı kurulduğunu”, beşinci sırada ise “hakaret edildiğini”, sonra sırasıyla “alay edildiğini” , “aşağılanıp yalnız kalmasına neden olduğunu” ve son olarak da “küfür edildiğini” ve “tehdit edildiğini” belirtmişlerdir (Çizelge 7).

Garbarino'nun (5) ve Çifçi'nin (63) yaptığı çalışmalar, araştırmamızla aynı paralelliktedir. Sonuçlarımız Korkmaz ve Öztürk (9)' ün sonuçları ile benzeşmesine karşın, duygusal istismar davranışları açısından oranlarda bazı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Bu sonuç Korkmaz'ın çalıştığı grubun sayıca az ve üniversite öğrencileri olmasından kaynaklanıyor olabilir (Çizelge 4.7).

Araştırmada, sporcu öğrencilere duygusal istismar davranışlarının uygulanmasında öğretmenin cinsiyetinin farklılık gösterip göstermediği sorulmuş; Duygusal istismar davranışlarının büyük bölümünde, Erkek beden eğitimi öğretmenlerinin, kadın beden eğitimi öğretmenlerine göre genelde daha fazla uyguladığı tespit edilmiştir. Sporcu öğrencilere, “Seni aşağıladı ve yalnız kalmana neden oldumu?” ve “seninle alay etti mi?” sorularına kadın beden eğitimi öğretmenlerinin daha fazla uyguladığı cevabını vermişlerdir. Garbarino’ nun yaptığı çalışmada da benzer bulgulara rastlanmıştır (Çizelge 4.8).

Beden eğitimi öğretmenlerinin medeni durumları ile duygusal istismar davranışları karşılaştırıldığında; evli beden eğitimi öğretmenlerinin, bekar beden eğitimi öğretmenlerine göre daha fazla duygusal istismar davranışları uyguladıkları sonucu ortaya çıkmıştır (Çizelge 4.9). Yapılan literatür taramasında, Çifçi’nin (63) çalışması beden eğitimi öğretmenlerinin medeni durumunun duygusal istismar uygulamayı etkileyip etkilemediğini incelemektedir. Çifçi’nin çalışması ile benzer bulgular bu çalışmada bulunmamıştır. Farklılaşma, örneklem grubunun özelliklerinden kaynaklanıyor olabilir. Bunun sebebi de, bizim çalışmamızın okullar arası müsabakalarda dereceye girmiş sporcu öğrencilerle yapılmış olması ve daha fazla beden eğitimi öğretmenini kapsamış olması ile açıklayabiliriz. Farklılaşma

Atcı (70)’ nin öğretmenlerle yaptığı “İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerinin Sınıf İçi Problem Davranışlara Yönelik Müdahalelerinin İncelenmesi” adlı çalışmasında da öğretmenlerin duygusal istismar bağlamında değerlendirilecek eylemlerinde küçük farklılıklar olmasına karşın, temelde aynı duygusal istismar yöntemlerini uyguladıkları görülmektedir.

Araştırmaya katılan sporcuların duygusal istismara uğrama nedenlerine ilişkin sıralamaya göre sporcular; birinci sırada "Ders düzenini bozucu davranışlarda bulunma", ikinci sırada "Öğretmene karşı geldiğim için ve-veya laubali konuştuğum için", üçüncü sırada "Derse(Antrenmana) geç gittiğim için" nedenleri ile beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara uğradıklarını belirtmişlerdir. Sonra sırasıyla, "Derste ve-veya antrenmanda kavga ettiğim için" ve " Okuldan(Ant.) izinsiz ayrıldığım için ve-veya dersin dışında bir şeylerle ilgilendiğim için" gibi nedenleri sıralamışlardır (Çizelge 4.10).

Duygusal istismarın nedenleri incelendiğinde büyük bölümünün derste meydana gelen olaylardan dolayı uygulandığı sonucu çıkarılabilir. Bu sonuç beden eğitimi öğretmenlerinin antrenmanı ya da dersi ilginç hale getirememesi, öğretmenin kurallarının iyi işlememesi, derse ilgi çekmede uygun yöntemi uygulayamaması gibi nedenler etkili olabilir (70). Sonuçlarımız Çifçi, Atıcı, Buluç ve Mahiroğlu'nun (66) sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin % 37,2'sinin kendisine uygulanan duygusal istismarı hiçbir tepki göstermeden kabullendiğini, % 24,1'nin karşı geldiğini, % 15,9'u diğer öğretmenlere şikayet ettiğini belirtmişlerdir (Çizelge 4.11). Buluç ve Mahiroğlu'nun (66) ve Çifçi'nin yaptığı çalışmada da öğrenciler sırası ile "sessizce kabullenme" ve "karşı gelme" tepkisinde bulunmuşlardır. Bu sonuçlar da araştırmamızı destekler niteliktedir.

Sporcu öğrencilerin hiçbir tepki göstermeden istismarı kabullenmesi, toplumda istismarın kabul görmesi ile açıklanabilir. Bu bulgu disiplin sorunlarını çözmeye duygusal istismar uygulamanın bir yöntem olamayacağını, hatta disiplin problemlerinin daha da arttıracağını göstermektedir. Sonuçlar incelendiğinde kabullenme davranışının fazla olmasının yanı sıra, sporcu öğrencilerin duygusal istismar davranışına karşı çıkma tepkilerinin artmaya başladığı da görülmüştür. Aileye, idareye, diğer öğretmenlere vb. gibi şikayet etme davranışlarının yükselmeye başlaması öğrencilerde ve velilerde hak arama bilincinin artmasının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Çalışmaya katılan sporcu öğrencilerin duygusal istismara uğrama sonucunda davranışlarındaki değişiklik durumu cinsiyet açısından incelenmiş ve sporcuların %45,9'u "davranışlarında hiçbir değişiklik olmadığını", %32,9'u ise "davranışlarının daha da bozulduğunu", % 21,2'si "davranışlarının düzeldiğini" belirtmişlerdir. Kız ve erkek sporcuların yüzde olarak yaklaşık aynı cevapları verdikleri görülmüştür(Çizelge 4.12).

İstismara uğrayan sporcu öğrenciler açısından bir değerlendirme yapıldığında öğrencilerin, davranışlarında bir değişiklik olmaması ve daha da bozulması oldukça düşündürücü bir durumdur. Bu bulgular, cezanın davranışları düzeltmede, okula ve

derse ilişkin tutumlar geliştirmede etkili bir araç olmadığı, öğrencilerin olumsuz ve yanlış davranışlarını arttıracakęı yönündeki görüşleri desteklemektedir (66).

Çalışmamıza katılan kız öğrencilerin % 58,7'si, erkek öğrencilerin % 56,5'i herhangi bir sorun karşısında kendilerinin de duygusal istismara başvuracağını belirtmişlerdir. Çifçi'nin yaptığı çalışmanın bulguları bizim araştırmamızla uyuşmamaktadır. Sebebi ise bizim yaptığımız çalışma sporcu öğrencilerin olması ve daha fazla beden eğitimi öğretmenine hitap edilmesi olarak açıklanabilir (Çizelge 4.13).

Araştırmaya katılan sporcuların duygusal istismara uğrayıp uğramamaları ile kendilerinin uygulayıp uygulamam durumları incelenmiş; duygusal istismara uğrayan sporcu öğrencilerin %51'9'u kendilerinin de duygusal istismar uygulayacaklarını, sporcuların % 64,0'nın ise duygusal istismara uğradığı halde, herhangi bir sorun karşısında kendilerinin duygusal istismar uygulamayacaklarını belirtmişlerdir. Sporcuların %43,4'ü duygusal istismara uğramadıklarını ve bunlardan %48;1'i herhangi bir sorun karşısında kendilerinin de duygusal istismar uygulayacaklarını, %36,0'ı ise uygulamayacaklarını belirtmişlerdir. Sporcuların duygusal istismara uğraması ile herhangi bir sorun karşısında duygusal istismara başvurmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu, duygusal istismara maruz kalan sporcuların duygusal istismara maruz kalmayanlara oranla herhangi bir sorun karşısında daha fazla duygusal istismar uygulama eğiliminde oldukları bulunmuştur (Çizelge 4.14).

Problem çözüme yöntemi olarak duygusal istismarı yaşayan çocuk, daha sonraki yaşamında herhangi bir sorun ile karşılaştığında istismarı çözümler yöntemi olarak kullanmaktadır (71). İstismara uğrayan ve tanık olan öğrencilerin, birer istismar uygulayıcısı olacağını belirten birçok çalışma mevcuttur. Sonuçlarımız Açık ve Deveci (72), Welsh'in (73) sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Sonuç olarak; beden eğitimi öğretmenlerinin, gerek ders içi gerek ders dışı çalışmalarda öğrencilerle sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için sert ve katı davranışlardan sakınmaları gerekmektedir. Beden eğitimi öğretmenlerinin derste ve antrenmanlarda öğrencilere sevgi ve hoşgörü ile yaklaşarak onlar üzerinde kuracakları disiplin, sevgi ve saygıya dayandırılmalıdır.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

İstismarın eğitim sistemimizin tüm kademelerinde uzun yıllardır yasal olarak kaldırılmış olmasına rağmen, bu araştırmada beden eğitimi öğretmenleri tarafından sporcu öğrencilere yaygın bir biçimde uyguladıkları görülmüştür.

Araştırma bulgularına göre; beden eğitimi öğretmenleri erkek sporcu öğrencilere, kız sporcu öğrencilerden daha fazla duygusal istismar davranışları uygulamaktadır.

Erkek beden eğitimi öğretmenleri bayan beden eğitimi öğretmenlerine oranla daha fazla duygusal istismar uygulamaktadır. Duygusal istismar uygulanan sporcu öğrenciler herhangi bir sorun karşısında kendilerinin de duygusal istismar uygulayacaklarını belirtmişlerdir. Sporcular duygusal istismar davranışlarından en çok eleştirilme, hakaret edilme ve lakap davranışlarına uğradıklarını belirtmişlerdir.

Sporcu öğrenciler duygusal istismar davranışları karşısında birinci sırada hiç bir şey yapmadan kabullendiklerini, yine duygusal istismar davranışları uygulandığında davranışlarında bir değişiklik olup olmadığı sorulduğunda hiçbir değişiklik olmadığını belirtmişlerdir.

Araştırmamızda beden eğitimi öğretmenlerinin duygusal istismar uygulama düzeylerinin her anlamda yüksek olduğu görülmüştür. Beden eğitimi öğretmenlerinin ders ve antrenmanlarda sporcu ve öğrencilerine sevgi ve hoşgörü ile yaklaşarak onlar üzerinde kuracakları disiplin, sevgi ve saygıya dayandırılmalıdır. Öğretmen, kişiliğinden ve mesleğinin gereklerinden asla taviz vermeden sağlıklı bir disiplin anlayışı oluşturmalıdır. Aksi halde korku, tehdit, yıldırma, sindirme yolu ile sağlanan disiplinlerin kısa süreli, eğitim ve öğretim amaçlarıyla bağdaşmadığı açık olarak bilinmelidir. Dolayısıyla kaynağını hem geleneksel kültürden hemde yanlış eğitimden alan istismara yönelik düşünceleri değiştirmedığımız sürece, istenmeyen davranışları da değiştirmemiz mümkün olmayacaktır.

Ayrıca okullardaki istismar sorunu sadece Milli Eğitim Bakanlığı ve ona bağlı kurumlar açısından düşünmek doğru değildir. Bu konuda eğitimin üç önemli unsuru MEB, YÖK (üniversiteler) ve kamuoyu işbirliği içerisinde bu sorunun üzerine gidilmesi

gerekmektedir.Bu açıdan bakıldığında varolan problemin giderilmesinde herkese görev düşmektedir.

Çocukları elit düzeyde sporcular haline getirme çabaları pek çok olumsuzluğu beraberinde getirmektedir. Uzun süreler devam eden antrenman eğitiminin baskıları, en çok zarar gördükleri, kişiliklerine ani saldırıların düzenlendiği, en yüksek derecede yarışma gibi konularla başa çıkmak zorundadırlar.

Çocuk oyunla büyür, gelişir anlayışı, çocuk antrenmanla büyür anlayışına terk edilince çocuğun saf ve temiz dünyasında her türlü istismara açık gelişmeler yaşanmaya başlamıştır.

Araştırmamız doğrultusunda okullardaki istismarı önlemek konusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

1. Spor'da çocuk istismarını önlemede ETİK ilkelerin tüm taraflarca benimsenmesi gerekmektedir.
2. Beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismar uygulamasının temelinde öğretmenlerin derste olumsuz öğrenci davranışlarıyla baş edememesi yatmaktadır. Bu nedenle öğretmen yetiştiren fakültelerde, öğretmen adaylarına yönelik olarak, istismarın bir eğitim ve disiplin yöntemi olmadığı düşüncesi ve tutumunu geliştirecek nitelikte derslere ağırlık verilmelidir.
3. Öğretmenlere öğrencilerle olan diyalogları, sınıf içi ve sınıf dışı etkili iletişim konusunda hizmetiçi eğitimler verilmelidir.
4. Okullarda beden eğitimi öğretmenlerine, psikolojik danışmanlar tarafından öfke kontrolü, empatik düşünme ve öğrencilerin gelişim dönemlerindeki normal ve anormal davranışları hakkında bilgi verilmesi sağlanmalıdır.
5. Okullarda belirli zaman dilimlerinde, duygusal istismarın boyutlarını ortaya koyan geniş çaplı araştırmaların yapılması sağlanmalıdır. Böylece okulda uygulanan duygusal istismara karşı daha somut çözümler üretmek kolaylaşacaktır.

6. Öğrencilere yönelik; sahip oldukları haklar, duygusal istismara karşı duyarlılıkları arttırılması konusunda bilgilendirici çalışmalar yapılmalıdır.

7. Öğrencilere, duygusal istismar ile karşılaşmaları halinde nasıl hareket edileceği konusunda seminerler verilmelidir.

8. Okullarda öğretmenlerin duygusal istismarlarını ortadan kaldıracak yasal düzenlemeler ve yaptırımlar yeniden gözden geçirilmelidir.

Bundan sonra yapılacak araştırmaların ülke genelindeki sporcu öğrencileri ve beden eğitimi öğretmenlerini kapsamayı, ayrıca spor yapmayan öğrenciler üzerinde de uygulanması bu araştırmanın farklı yönlerini ele alacaktır

Ülke genelinde farklı branşlarda farklı öğretmenlere bu tür çalışmalar uygulanarak etkili eğitim politikası üretmek adına yardımcı olunabilir. Kuşkusuz beden eğitimi öğretmenlerinin okullardaki konumları ile ilgilide diğere öğretmenlerin görüşünün alınması bununla ilgili çift yönlü kaynak oluşturup çözüm yolları bulunmasına katkıda bulunacaktır

Yine öğrenciler ve öğretmenlerin karşılıklı birbirleriyle olan sorunlarının ortaya konulması daha objektif sonuçlar çıkaracaktır. Bu araştırmaların çok yönlülüğü ülkemiz eğitim sisteminin çağdaşlaşması adına önemli kaynaklar oluşturacaktır. Eğitimin bütünlüğü daha iyi anlaşılacak ve gelecek nesillere yol gösterici olacaktır.

KAYNAKLAR

1. **Bulut I.** *Genç Anne ve Çocuk İstismarı*, Ankara: **1996**:15
2. **Oral R, Can D.** Child Abuse in Turkey: an experience in overcoming denial and a description of 50 cases. *Child Abuse Negl* **2001**;25: 279–90.
3. **Şahiner Ü ve Yurdakök K.** Tıbbi açıdan çocuk istismarı. *Katkı Pediatri Dergisi* **2001**; 22:276–85.
4. **Murath S.** *Çocuk ve Spor*. Bağırhan Yayın Evi.2.Baskı. Ankara, **1997**: **28**.
5. **Garbarino J. ve Guttman E.** *The Psychologically Battered Child: Strategies for Identification, Assessment and Identification* Jossey Bass: San Francisco, **1986**.
6. **Doyle C.** Emotional abuse of children: issues for intervention.**1997**. *Child Abuse Review* 6: 330–342.
7. **Gervis M. Ve Briere J.** *Effective Coaching for Children: Understanding the Coaching Process*. Crowood Press: Marlborough, **1999**.
8. **Acet M.** *Sporda saldırganlık ve şiddet*. İstanbul: morpa kültür yayınları,**2005**, 65.
9. **Korkmaz NH. ve Öztürk F.** Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümünün Öğrencilerinin İlk ve Orta Öğrenimleri Sırasında Beden Eğitimi Derslerinde Bedensel Ceza Alma Durumlarının İncelenmesi. 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu. Bursa, **2005**: 228–237.
10. **Şahin HM.** *Sporda Şiddet ve Saldırganlık*. 1. Basım, Ankara: Nobel Basımevi,**2003**.
11. **Aracı H.** *Okullarda Beden Eğitimi*. Öğretmenler ve Öğrenciler İçin, Ankara, **1998**,13–38.
12. *İlköğretim Beden Eğitimi Dersi (1–8. sınıf) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Devlet Kitapları Müdürlüğü. Ankara,**2007**.
13. *İlköğretim Spor Etkinlikleri Dersi (1–8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara.**2006**.
14. **Koca H.M ve Kangalgil M.** Ankara İli Sincan İlçesi Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin ve Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Derslerinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri Nasıldır?5.Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu. Adana, **2007**;265–276.
15. **Çetin Ş.** *İyi Bir Öğretmen Nasıl Olmalıdır*. Milli Eğitim Dergisi. Sayı:149.**2001**
Erişim: <http://www.med@meb.gov.tr>
16. Erişim: <http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stismar>.
17. **Vatandaş C.** *Aile ve şiddet: Türkiye’de eşler arası şiddet*. Afyon: Afyon Kocatepe yayınları, **2003**,34
18. **Demiray K.** *Temel Türkçe Sözlük*. 3. Basım, İstanbul: İnkılap Kitapevi, **1994**,88
19. **Polad O.** *Çocuk ve Şiddet*. İstanbul: Der Yayınları, **2001**.
20. **Kale N.** Çocuk ve Ceza, Ceza Olgusuna Felsefi Yaklaşım. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, **1995**; 28(1): 49–58.
21. UNICEF. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Erişim: [http:// www.unicef.org/turkey/pdf/_cr23.pdf](http://www.unicef.org/turkey/pdf/_cr23.pdf). Erişim tarihi: 20.01.2008.

22. **Bayhan Pınar**, Sosyal Hizmet Dergisi, sayı 8, **1998**:24.
23. **KOZCU, Şeyda**. "Çocuk İstismarı ve İhmali" Aile Yazıları. T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara; Devran Matbaası Cilt 3, **1990**.
24. **ZEYTİNOĞLU, Sezen** "Sağlık, Sosyal Hizmet, Hukuk ve Eğitim Alanlarında Çalışanların Türkiye'de Çocuk İstismarı ve İhmali İle İlgili Görüşleri" Çocuk İstismarı ve İhmali. Ankara, **1991**.
25. **ARAL, N**. "Fiziksel İstismar ve Çocuk" Tekişik Ofset, Ankara, **1997**.
26. **Hedin LW**. *Physical and sexual abuse against women and children*. Curr Opin Obstet Gynecol **2000**; 12:349–55.
27. **ÖZDEMİR, AS**. "Çocuğun Fiziksel Yönden İstismarı ve İhmali" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **1989**.
28. **KARS. Ö**. "Çocuk İstismarı ve İhmalinin Nedenleri ve Okul Başarısına Etkisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Ankara. s: 3-8 ,**1995**.
29. **Hancı İH. ve Özdemir Ç**. Çocuk Cinsel İstismarı,
Erişim: www.tr.net/saglik/cocuk_sagligi_cinsel_istismar.shtml. Erişim Tarihi: 15.12.2006.
30. **ERKMEN F**. "Çocukların Duygusal Ezimi" Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi, Gözde Repro Ofset, Ankara, **1991**:163-169.
31. **Taner Y ve Gökler B**. Çocuk İstismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. Hacettepe Tıp Dergisi, **2004**; 35: 82-86.
32. **ONURSAL B. ve SAYIATA S**. "İstanbul Barosu Çocuk Merkezi Yayınları" İstanbul- **2002**.
33. **Arı M. ve Bilir Ş**. 4-12 Yaşları Arasında 16100 Çocukta Örselenme Davranışı ile İlgili Bir İnceleme. Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi. Ankara, **1989**: 45-53.
34. **Açık Y. ve Deveci SE**. İlköğretim Öğrencilerinin Fiziksel Şiddete Maruziyetleri ve Yaklaşımları-II. Erişim: <http://www.dicle.edu.tr/~halks/m9.30.htm>. Erişim Tarihi: 18.8.2005.
35. **Yates A**. Sexual abuse of children. In: Wiener JM, ed. Textbook of child adolescent psychiatry. 2nd ed. Washington: American Psychiatric Press, **1997**; 699-709.
36. **Günçe G**. Çocuğun Cinsel İstismarı. Çocukları Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi. Ankara, **1989**:125-135.
37. **Korkmaz İ**. İstenmeyen Davranışların Önlenmesi. Sınıf Yönetimi. 5. Baskı, Ankara: Pegem-A Yayıncılık, **2005**:215-236.
38. **Fleming J**. Childhood sexual abuse: an update. Curr Opin Obstet Gynecol **1998**; 10: 383-6.
39. **Kaplan S. Ve Pelcovitz D**. Child and adolescent abuse and neglect research: a review of the past 10 years. Part I: Physical and emotional abuse and neglect. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry, **1999**;38:1214–22.
40. **Tackett KK**. The health effects of child abuse: four pathways by which abuse can influence health. Child Abuse Negl **2002**;26:715-29.
41. **Glaser D**. Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): a conceptual framework. Child Abuse Negl **2002**; 26:697-714.

42. **Gökler I.** Çocuk İstismarı ve İhmal: Erken DÖNEM Stresin Nörobiyolojik Gelişime Etkisi. Çocuk Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi **2002**.
43. **Şahiner ÜM. ve Yurdakök K.** Tıbbi açıdan çocukistismarı. Katkı Pediatri Dergisi, **2001**; 22:276–85.
44. **Claussen A. Ve Crittenden P.** Physical and psychological maltreatment: relations among types of maltreatment. Child Abuse Negl, **1991**; 15:5–18.
45. **Kaplan S.** Physical abuse and neglect. In: Lewis M, ed. Child and adolescent psychiatry. A comprehensive textbook. 2nd ed. Baltimore, MA: Williams & Wilkins, **1996**; 1033–41.
46. **BAYRAKTAR N.** “Defining Subcategories of Psychological Maltreatment.” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul : Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **1990**.
47. **GEÇTAN E.** “İnsan Olmak”. İstanbul: Remzi Kitabevi Dokuzuncu Basım, **1991**,45–46.
48. **Ekşi A.** Çocuk, Genç Ana-Babalar. Ankara. Bilgi Yayınevi,**1990**,46–47.
49. **Köknel Ö.** İnsanı Anlamak. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi. Üçüncü Basım **1987**.
50. **Yavuzer H.** Çocuk Eğitimi El Kitabı. İstanbul: Remzi Kitabevi, **1998**.
51. **YÖRÜKOĞLU A.** Değişen toplumda Aile ve Çocuk. Ankara: Aydın Kitabevi.**1988**.
52. **Mullen PE. ve Martin JI.** The long-term impact of the physical, emotional, and sexual abuse of children: a community study. Child Abuse Negl **1996**; 20: 7–21.
53. **Unal F.** Predisposing factors in childhood masturbation in Turkey. Eur J Pediatr **2000**; 159:338–42.
54. **Pizarro RA. Ve Billick SB.** Current issues in child abuse. Curr Opin Pediatr **1999**; 12:665–8.
55. **Donnelly P.** Child labour, sport labour, applying child labour laws to sport. International Review for the Sociology of Sport **1997**,32(4): 389–406.
56. **MacAuley D.** Child abuse in sport. British Journal of Sports Medicine, **1996**;30: 275–276.
57. **Gervis M. Ve Briereley J.** Effective Coaching for Children: Understanding the Coaching Process. Crowood Press: Marlborough, **2000**.
58. **Brackenridge C ve Johnston L.** A critical evaluation of training needs for child protection in UK sport. Managing Leisure **2000**;5: 151–160.
59. **Mackay D.** Sport faces up to its final taboo. Guardian Sport, **2001**;27, 16–17.
60. **Glaser D. ve Prior V.** Is the term child protection applicable to emotional abuse? Child Abuse Review **1997**; 6: 315–329.
61. **Doyle C.** Emotional abuse of children: issues for intervention. Child Abuse Review **1997**;6: 330–342.
62. International Tennis Federation, Erişim: Web site; <http://www.itftennis.com>.
63. **Çifçi F.** Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Şiddete Başvurma Düzeylerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Mersin, **2006**.
64. **Mertoğlu M.** 1997–2005 Yılları Arasında İstanbul’da Öğretmenlerin Öğrencilere uyguladığı Şiddetin İncelenmesi. I. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde çocuga Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Uluslararası Katılım Sempozyumu. **2006**.

65. **Gökoyaz S.** Ergenlerde Öğretmenlerine Yönelik Duygusal İstismar Algısının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, **2001**.
66. **Buluç B, Mahiroğlu A.** Ortaöğretim kurumlarında fiziksel ceza uygulamaları.
Erişim: <http://w3.gazi.edu.tr/~buluc/ortaogretim.doc>. Erişim Tarihi: 18.8.2007.
67. **Gözütok FD.** Öğretmenlerin Dayağa Karşı Tutumları ve Okullarda Dayak Uygulamaları. 1. Eğitim Bilimleri Kongresi. Adana, **1994**: 564–573.
68. **Civelek K.** İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Disiplini Sağlamada Kullandıkları Yöntemler. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2001**.
69. **Dirik K.** İzmir İli İlköğretim Okullarında Ödül ve Ceza. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. **2002**.
70. **Atcı A.** İlköğretim I. Kademe Öğretmenlerinin Sınıf İçi Problem Davranışlara Yönelik Müdahalelerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, **2004**.
71. **Şahin N.** TV’de Şiddet ve Çocuklarımızın Etkilenmemeleri İçin Neler Yapabilirsiniz?. Türk Psikoloji Bülteni, **1998**; 4(8): 76–82.
72. **Açık Y, Deveci SE.** İlköğretim Öğrencilerinin Fiziksel Şiddete Maruziyetleri ve Yaklaşımları-II. Erişim: <http://www.dicle.edu.tr/~halks/m9.30.htm>. Erişim Tarihi: 18.8.2007.
73. **Hawkins J.** Korporal Punishment: Does Research Support Its Use?. Erişim: <http://myweb.cableone.net/johnhawkins/jhcparticle.htm>. Erişim Tarihi: 24.03.2007.

EKLER

Ek-1: Bilgi Toplama anketi

Sevgili öğrenciler;

Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu gözetiminde bilimsel amaçla yürütülen bu tez çalışmasında, “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin, İlköğretim Öğrencileri Üzerinde, Duygusal İstismar Davranışlarında (aşağılama, yalnız bırakma, tehdit etme, hakaret etme, küfür etme, eleştirme, lakap takma, alay etme gibi davranışlar) Bulunup-Bulunmadığını; Eğer Bulunuyorsa Bunun Düzeyini“ ortaya çıkarmayı amaçlayan sorular hazırlanmıştır. Çalışmanın sağlıklı sonuç vermesi açısından her bir soruyu dikkatle okumanız ve size en uygun seçenekleri “X” işareti ile işaretlemeniz önemlidir. Anket formuna kimliğiniz ile ilgili bilgileri yazmayınız. Çalışmamıza katıldığınız için teşekkür ederim.

Yrd. Doç. Dr. Manolya AKIN

Danışman

Fatma SOYSÜREN YAŞAR

Yüksek Lisans Öğrencisi

1- Cinsiyetiniz : Kız Erkek

2- İlköğretim döneminde yaptığınız spor dalı nedir?

Futbol Voleybol Basketbol Hentbol Atletizm

3- İlköğretim döneminde antrenmanlarınızı kim yapıyordu?

Beden eğitimi öğretmeniniz Antrenör Her ikisi de

4- İlköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmeninizin cinsiyeti?

Kadın Erkek

5- İlköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmeninizin medeni durumu?

Bekar Evli

6- İlköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmeninizin yaş durumu?

Genç (30 yaş ve altı) Orta (31–40 yaş) Yaşlı (41 yaş ve üstü)

7- İlköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmeniniz tarafından duygusal istismara uğradınız mı? (aşağılama, yalnız bırakma, tehdit etme, hakaret etme, küfür etme, eleştirme, lakap takma, alay etme gibi davranışlar)

Uygulandı Uygulanmadı

8- İlköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmeni tarafından duygusal istismara uğradıysanız; ilk kez ne zaman uygulandı?

4–5. Sınıf 6. Sınıf 7. Sınıf 8. Sınıf

9- İlköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmenin seni hiç aşağıladı ve yalnız kalmana neden oldu mu?

Uyguladı Uygulamadı

10- İlköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmenin, seni hiç tehdit etti mi?

Uyguladı Uygulamadı

11- İlköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmenin, sana hiç hakaret etti mi?

Uyguladı Uygulamadı

12- İlköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmenin, sana hiç küfür etti mi?

Uyguladı Uygulamadı

13- İlköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmenin, diğerk arkadaşlarının yanında seninle alay etti mi?

Uyguladı Uygulamadı

14- İlköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmenin, seni sıklıkla eleştirdi mi?

Uyguladı Uygulamadı

15-İlköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmenin, senin üzerinde aşırı baskı kurdu mu?

Uyguladı Uygulamadı

16-İlköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmenin, sana lakap taktı mı?

Uyguladı Uygulamadı

17- İlköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmenin, seni cezalandırmak amacıyla oyundan çıkarttı mı?

Uyguladı Uygulamadı

18-Eğer, ilköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmenin sana karşı duygusal istismar davranışlarını uyguladıysa; hangi durumlarda uyguladı? (Size en uygun olan bir tanesini işaretleyin)

- Derste(Antrenmanda), ders düzenini bozucu hareketlerde bulunduğumda
- Derste ve-veya antrenmanda kavga ettiğimde
- Derse(Antrenmana) geç gittiğim için
- Öğretmene(Antrenör) karşı geldiğim için ve-veya laubali konuştuğum için
- Okuldan(Antrenmandan) izinsiz ayrıldığım için ve-veya dersin(antrenmanın) dışında bir şeylerle ilgilendiğim için

19- Eğer, ilköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmenin, duygusal istismarına maruz kaldıysan; bu davranışlara nasıl tepki gösterdin?(Size en uygun olan bir tanesini işaretleyin)

- Hiçbir şey yapmadan kabullendim.
- Karşı geldim.
- Okul yönetimine şikâyet ettim.
- Diğer öğretmenlere şikâyet ettim.
- Aileme şikâyet ettim.

20- Eğer, ilköğretim dönemindeki beden eğitimi öğretmenin (Antrenörünün), duygusal istismarına maruz kaldıysan; bu davranışlar sonunda davranışlarda nasıl bir değişiklik oldu?

- Davranışlarım düzeldi.
 Davranışlarımda hiçbir değişiklik olmadı.
 Davranışlarım daha da bozuldu.

21- Sen herhangi bir sorun karşısında, başkalarına duygusal istismarda bulunur musun?

- Evet Hayır

ÖZGEÇMİŞ

1976 yılında Giresun' da doğdu. İlk ve ortaöğretimini Mersin'de tamamladı. 1997 yılında Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümünden mezun oldu. 1998 yılından beri Mersin merkezde çeşitli ilk ve ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi öğretmeni olarak çalıştı. Halen Mersin Ziraat Odası İlköğretim Okulu beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk annesidir.